

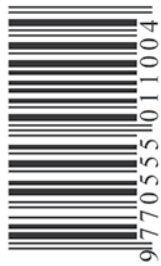
ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

pravoslavljje.srb : www.pravoslavljje.rs

Број 1146 Цена 90 динара 2.5 КМ 15. децембар 2014. године Излази 1. и 15. у месецу

ISSN 0555-0114

Званични приједи

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је, 28. новембра 2014, у Патријаршији српској у Београду представнике РТВ Студио Б поводом интензивирања сарадње градске телевизије и Српске Православне Цркве.

У име Студија Б Патријарху Иринеју на подршци захвалили су се директорка и главна и одговорна уредница Ивана Вучићевић, заменик Немања Врањковић, помоћник Ирина Вељковић, уредница Градског програма Сања Лубардић и аутори културних емисија „Духовници“ Веља Павловић и „Агапе“ Александар Гајшек.

Патријарх Иринеј је оценио да је Студио Б телевизија која емитује квалитетне садржаје, по чему се издваја међу медијима у Србији, на којима, како је рекао, преовладавају забавни садржаји. Његова Светост је подржао наставак рада Студија Б и дао благослов за припрему празничних програма, укључујући и ексклузивни Божићни интервју који ће емитовати управо за Студио Б.

Патријарх српски Иринеј уручио је, 2. децембра 2014. године, на свечаности у Патријаршији српској у Београду Орден Светог краља Милутина г. Александру Порфиријевичу Торшину, првом заменику председника Савета Скупштине Руске Федерације и оснивачу Међународне фондације „Свети Сава Освећени“ за очување хришћанских светиња на Косову и Метохији.

Свечаној додели високог признања наше Свете Цркве присуствовали су чланови Светог Архијерејског Синода Преосвећена Господа епископи: шабачки Лаврентије, сремски Василије, зворничко-тузлански Хризостом и рашко-призренски Теодосије.

У одлуци Светог Синода, коју је прочитао главни секретар Синода протојереј-ставрофор др Саво Јовић, наводи се да се високо одликовање Српске Православне Цркве, Орден Светог краља Милутина, додељује г. Александру Торшину за његову делатну љубав према Српској Православној Цркви и српском народу, нарочито показану оснивањем Међу-

народне фондације „Свети Сава Освећени“ за очување хришћанских светиња на Косову и Метохији.

Свечаности у Патријаршијском двору присуствовали су, поред амбасадора Руске Федерације г. Александра Чепурина, представници јавног живота српске престонице, као и бројне медијске екипе.

Његова Светост је примио, 3. децембра 2014. године, у Патријаршији српској у Београду гђу Ирену Војачкову Солорано, координатора свих агенција Организације уједињених нација у Србији.

Истог дана Патријарх Српски је уприличио пријем за г. Ненада Поповића, оснивача Српске народне партије, и његове сараднике.

У преподневним сатима, 3. децембра 2014, Патријарх Иринеј је водио разговор са академиком Владетом Јеротићем.

У Земуну

Патријарх Иринеј служио је 30. новембра Свету Архијерејску Литургију у Цркви Рођења Пресвете Богородице у Земуну.

Овом приликом, уз саслужење свештенства Архијерејске београдско-карловачке, Патријарх Српски је рукоположио г. Вука Матијашевића, вероучитеља у земунској Основној школи „Лазар Саватић“, у чин ђакона.

На слави манастира Ваведење

Велики празник Ваведење Пресвете Богородице, свечано је прослављен у манастиру Ваведења Богородичиног на Сењаку, у Београду, где је Патријарх српски Иринеј, 5. децембра 2014, служио Свету Архијерејску Литургију уз саслужење свештенства Архијерепископије београдско-карловачке.

Заједно са игуманијом манастира Ваведење мати Анастасијом и монахињом Теодором, овогодишњим домаћином славе г. Александром Зерменским и будућом слављеницом гђом Љиљаном Пекарски, Његова Светост преломио је славски колач, после чега је уручио захвалнице дугогодишњим добротворима овог манастира.

Његовој Светости саслуживали су протојереји-ставрофори Милован Глоговац и Игњат Товаревић, протојереј Димитрије Касапис, јереј Небојша Тополић, протођакон Стеван Рапајић и ђакони Сениша Дувњак и Драган Танасијевић.

На Вечери захвалности

Вече празника посвећеног освећењу детињства Пресвете Богородице и њеном Ваведењу у Храм Божији, Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј је провео са децом Православног спортског друштва „Света Србија“ на манифестацији „Вече захвалности“ приређеној у Музеју Југословенске кинотеке.

Благосиљајући скуп, Патријарх Иринеј је поручио да Српска Православна Црква подржава све што доприноси узрастању и васпитању. Напомињући да нема ни економског развоја без моралног напретка, Патријарх Српски је указао да историја показује да економски моћни народи без духовних основа не опстају, док су се одржали они који имају јаку духовну културу: „И ми Срби да нисмо имали своју духовну културу, не би се одржали током пет векова ропства под Турцима. Оно што су Срби издржали под Турцима, могао је само народ који је имао дубоку свест о себи, својој вери, култури и свом историјском месту. И данас нам је то исто потребно.“

Желећи да на посебан начин захвале Првојерарху Српском на молитвеном заступништву и благослову, председник г. Дејан Томашевић и најмлађи чланови ПСД „Света Србија“ даривали су Првојерарха Српске Цркве дресом са бројем 45, којим је симболично указано да је Патријарх Иринеј 45. по реду поглавар Српске Цркве, чиме је још једном подвучен значај, мисија и наследство Цркве као вековног чувара наше традиције, васпитања и националног идентитета.

У знак пажње за подршку коју је Министарство омладине и спорта пружио програмима и раду ПСД „Света Србија“ деца су граматом даривала министра Вању Удовичића. Са посебном љубављу и пажњом за животно дело и срећна детињства захвалницу је добио и дејчи писац Раша Попов.

У препуној сали Музеја Југословенске кинотеке међу три стотине званица деца из ПСД „Света Србија“ даривала су захвалницама своје доброчинитеље: „Телеком Србија“, ЈП „Ада Циганлија“, СП „Ласта“, „Нелт“, екипу филма „Монтевидео“ и ИФ „Мекен груп“.

Уметнички део програма извели су ученици Музичке школе Мокрањац из Београда.

На ПБФ-у

У контексту овогодишњег јубилеја везаног за стогодишњицу отпочињања Првог светског рата, на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, 5. и 6. децембра 2014. године, одржан је Међународни научни скуп „Православни свет и Први светски рат“.

Свечаном отварању скупа претходила је Света Архијерејска Литургија, која је служена у факултетском параклису Светог апостола и јеванђелисте Јована Богослова, којом је началствовао Његова Светост Архиепископ пећки Митрополит београдско-карловачки и Патријарх српски Господин Иринеј.

После химне Републике Србије, коју је отпевао хор студената Православног богословског факултета, свечано отварање скупа започето је поздравном речју Његове Светости Патријарха српског Господина Иринеја.

Поред наставника и сарадника Православног богословског факултета Универзитета у Београду, у раду скупа учествовали су представници Српске

академије наука и уметности, Академије наука и уметности Републике Српске, Универзитета у Београду, Новом Саду и Нишу, Универзитета одбране у Београду, домаћих научноистраживачких института, као и истраживачи из Русије, Украјине, Бугарске, Велике Британије, Француске, Немачке, Босне и Херцеговине и Црне Горе.

Научни скуп су подржали Министарство одбране Републике Србије и Управа за сарадњу са Црквама и верским заједницама Републике Србије.

Опширније о овом догађају читајте на стр. 12–14.

У Храму Св. Александра Невског

Патријарх Српски је служио, 6. децембра 2014, на дан када се молитвено сећамо блаженог престављања Светог Александра Невског у граду Владимиру 1263. године, Свету Архијерејску Литургију у храму посвећеном овом благоверном великом кнезу руском у Београду.

Свети храм на Дорћолу био је мали да прими многобројне вернике пристигле из свих делова српске престонице да приме благослов светих моштију Св. Александра Невског, које су од 5. децембра похрањене у овом храму, а које је током недавне посете Српској Цркви подарио Патријарх московски и све Русије Г. Кирил.

Хор овог светог храма је такође прославио своју крсну славу, па је Патријарх Иринеј са члановима хора преломио славски колач и благословио њихов даљи рад.

После литургијског сабрања, уз саслужење свештенства Архиепископије београдско-карловачке Патријарх Иринеј је служио парастос бившем старешини храма почившем протојереју-ставрофору Хаци-Љубодрагу Петровићу.

У Топчидерској цркви

Његова Светост је служио 7. децембра 2014. године Свету Архијерејску Литургију у Цркви Светих апостола Петра и Павла у Топчидеру.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1146

2

Активности Патријарха

6

Крсна слава – део светске
културне баштине

9

Српска слава –
јединствена на планети

10

Заиста вам кажем, кад учинисте
једноме од ове моје мале браће,
мени учинисте
Олга Симоновић

12

Међународни научни скуп
„Православни свет
и Први светски рат“
др Владислав Пузовић

15

Слава цркве
у Боровом Насељу

16

Руске монахиње и обнова
српске духовности (II)
Проф. др Ксенија Концаревић

19

Манастир
Благовештење Рудничко
Ивана Радоњић

22

Још једно „изгубљено Еванђеље“?
др Предраг Драгићинић

24

Библијско вође: нар
Милена Стефановић Саји

26

Знање – формално
и неформално образовање
Саша Велимир

28

Одговорност за национално
помирење
Владимир Марјановић

30

Слово о прећутаном
Живорад Јанковић

32

Како нас је видео А. Рајс (22)
Тито – водник
на српском фронту
Анђоније Ђурић

34

Павле Швабић (1861–1926)
као професор Београдске
богословије и историчар Цркве
Радован Пилиповић

38

Свет књиге

40

Наука, уметност, култура...

42

Кроз хришћански свет

44

Из живота Цркве

На насловној страни:

**Крсна слава – културно
наслеђе човечанства***Фото: Ђакон Драган С. Танасијевић*

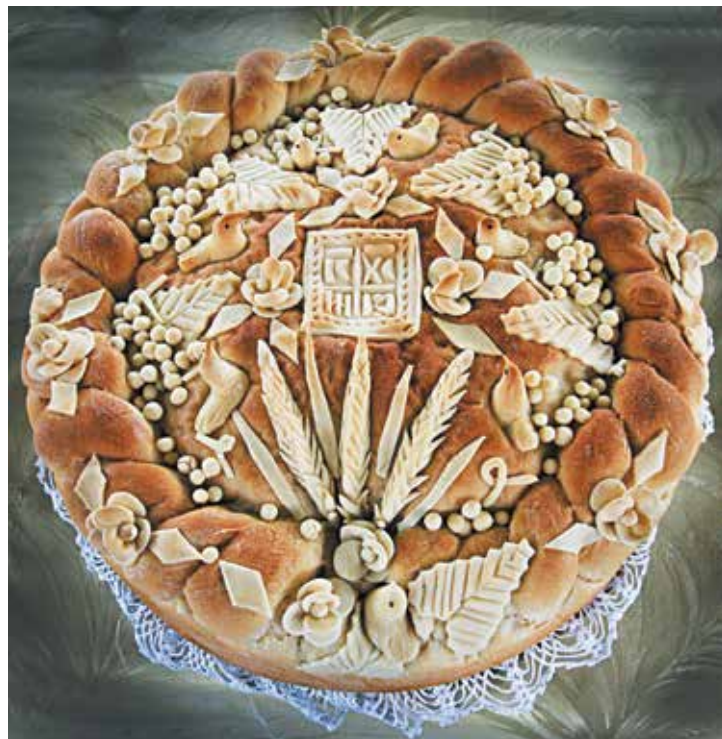
„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Митрополит црногорско-приморски др Амфилохије**Главни и одговорни уредник**
Презвитер др Александар Ђаковац**Оперативни уредник**
Срећко Петровић**Секретар редакције**
Снежана Крутиковић**Фотограф**
Ђакон Драган С. Танасијевић**Лектор и коректор**
Ђорђе Остојић**Чланови редакције**
Презвитер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић**Изази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двобој.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.**Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!****Годишња претплата за иностранство:**Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.**Информативна служба:**Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDE33)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativno Izdavacka Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer**Телефони:****Редакција:** +381 11 30-25-116**Маркетинг:** +381 11 30-25-113**Претплата:** +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786**e-mail:** pravoslavije@spc.rs – редакција
pretplata@spc.rs – претплатаРукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији.
Текстови и прилози објављени у „Православљу“ представљају
ставаове аутора.Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.**Дизајн:** Coba.rs**Гrafичка припрема:** Срећко Петровић**Штампа:** „Политика“ А. Д.**Дистрибутер:** „Polydor“ д.о.о.,
Ломина 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106**Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије**

Слава на Унесковој Репрезентативној листи нематеријалног културног наслеђа човечанства

Крсна слава – део светске културне баштине

Славица Лазих

Породична слава увршћена је 27. новембра ове године на Унескову Репрезентативну листу, што представља први упис културних добара из Србије на ову листу. Међувладин комитет за заштиту нематеријалног културног наслеђа, на свом редовном заседању у седишту Унеска у Паризу донео је одлуку о упису славе на предлог Етнографског музеја у Београду. У складу са одлуком Националног комитета за нематеријално културно наслеђе и одлуком Министарства културе и информисања, Центар за нематеријално културно наслеђе Етнографског музеја је израдио потребну документацију и презентовао српски најпрепознатљивији обичај. Кандидатура и процедура усвајања предлога Србије почела је још марта прошле године, када је потребна документација упућена Унеску, а све са жељом да се слава (свети, крсно име су старији називи) као српски народно-цр-

квени обичај са својим обредним предметима (крсна свећа, крсни колач, вино, тамјан и кољиво) као најпоштованији празник у нашем народном календару заштити и добије међународну видљивост, поред регионалног и националног значаја. Ово је одлука од великог значаја за српску културу и њено нематеријално наслеђе а представља изузетну част и престиж, али истовремено и обавезу Србије и православних верника да створе неопходне услове за очување нематеријалног наслеђа на целој својој територији и да негују славу и преносе је на будуће генерације.

Унескову Конвенцију о заштити и очувању нематеријалног наслеђа Србија је ратификовала 2010. после чега су се стекли услови да може да предлаже елементе нематеријалног културног наслеђа. Приликом представљања у Паризу мр Марко Стојановић, члан Номинационог тима за упис славе истакао је да је слава обликована

у српској средњовековној држави и да садашњу обичајно-религијску форму славе поред Срба обележавају и припадници неких мањинских заједница. „Значај славе уважава се и на индивидуалном и на општедруштвеном плану, што је штити, одржава и преноси кроз генерације као живо нематеријално наслеђе“, појаснио је том приликом.

Србија је као посебност у образложењу навела да је слава, пре свега симбол заједништва српског народа и да се славски обред састоји из претхришћанских, хришћанизованих и хришћанских елемената који у целини учвршћују религијски и национални идентитет и истовремено подржавају културну разноликост. У наредној години Србија је номинувала коло за упис у Репрезентативну листу, од 27 појмова који су на националној листи. Унескова листа садржи 281 елементат уписан у листу до прошле године.

Основа славског култа је црквена

Шта поуздано знамо о слави која заузима угледно место међу осталим обичајима српског народа и да ли је етнографска анализа славског култа валидна? У којој мери се разликују становишта научника и теолога који су се бавили овом темом, првенствено Вука Карацића, Веселина Чајкановића, Радослава Грујића, Димитрија Богдановића и Милоја Васића? Наша наука нема ваљане историјске изворе услед чега је Јиречек сматрао да је немогуће пратити развој славе код Срба. Бавећи се овим питањем, академик Димитрије Богдановић је истакао да постоје два супротна мишљења. Прво које почива на народном предању које је познато у многим нашим крајевима, да је крсно име успомена на дан када су многобожачки преци појединих породица прешли у хришћанску веру. Ако су Срби за породичну или племенску славу и узимали светитеља или празник на чији дан су се

крстили, зашто су то по правилу Св. Никола, Св. Јован, Св. Арханђел Михаило и др., а не велики празници Васкрс, Духови, Богојављење на које се у то доба по правилу вршила Св. тајна крштења? На супротној страни је распрострањено мишљење које преовлађује и у научним круговима које се може назвати анимистичким обожавањем предака, с обзиром на то да у крсној слави види само један христјанизовани пагански култ, култ мртвих, култ предака. Радослав Грујић и Димитрије Богдановић јасно су доказали да су у основи славског култа црквени елементи (ломљење или резање колача, благосиљање или дизање у славу) и да се славски обредни материјал сматра црквеним богослужбеним материјалом (хлеб, пшеница, вино, уље, свећа, тамјан). Бавећи се питањем одакле црквени елементи у данашњој слави и на који начин је црквено богослужење утицало на обликовање славе доказали су да је светосавски покрет, дубоко хришћански и истовремено народни,

одиграо одлучујућу улогу против јаких остатака паганизма, до коначне христјанизације Срба.

Крсна слава је у првим временима имала црквено име „памет светом“ и обављала се само у заветној цркви и око ње, са крвним и бескрвним жртвама а обред који је вршен био је целина прехришћанских и хришћанских елемената. У западним, посебно приморским областима српског народа имала је назив „крсно име“ захваљујући томе што су и храмовни или заветни празник цркве називани крсним именом. За исту појаву у источним и јужним областима српског народа постојао је назив „светац“, или „свето“, од чега је изведен облик „свечарство“. „Слава“ или „служба“ настају од глагола служити или славити.

Црквена дисциплина

Реформу крсне славе извео је Св. Сава, први самостални српски архиепископ, почетком XIII века када је почео да реформише ➔

сав црквени и црквено-народни живот. Посебну пажњу посветио је заветном прослављању светитеља које су пратиле гозбе код цркве са крвним жртвама. Забранио их је под претњом одлучења од причешћа и одредио да се у црквама сме обављати само хришћанско слављење светог, са бескрвним евхаристијским жртвама и поменима. А гозбу и клање животиња померио је у куће свечара који су се заветовали да ће славити помен светитељу-заштитнику. Свештеник је смео да благосиља трпезу под условом да су приликом припреме жртвених животиња испуњени сви црквени прописи. А то значи да су морали да избегну било какав ритуал ранијих крвних жртава. Свештеник је био у дому да јасном црквеном обредношћу истисне све паганске обичаје који су у Србији и на целокупном Балкану прожимали друштво и у XIV веку. Проф. Грујић каже да је овом реформом „из јавне црквене, опште или појединачне, заветне институције, створена једна приватна, породична и наследна домаћа, специфично српска свечаност, изаткана од црквених, опште-православних, и народних, опште-словенских и специјално српских, елемената“. Светосавска реформа захватила је најпре области Жичке Архиепископије – Пећке Патријаршије, да би се сељењем народа преносила у друге области. Реформа је трајала све до XVIII века када се може рећи да је светосавска Српска Црква установила садашњу крсну славу као посебну српскоправославну и црквено-народну породичну свечаност.

У крсну славу ушли су током времена многи појединачни завети разним изабраним светитељима – као последица захвалности ради спасења од болести, невоља, смрти, помора стоке, поплава, пожара и других трагедија. Прописи славски су хришћански – мир Божји и да се све што је спремно не даје гостима, него

Академик Димитрије Бојдановић

Крсна слава као светосавски култ

Творац славе је светосавска Црква. Слава је светосавски култ. Отуда и факт да само Срби, као етничка целина, која је од XIII века била непрекидно под одлучујућим духовним утицајем светосавске Цркве, данас имају крсну славу. Слава је, дакле, један вид мисионарске делатности светосавске Цркве, један облик њене борбе против паганизма, за потпуну евангелизацију средњовековне Србије. Она нипошто није християнизовани пагански култ – како се то најчешће, сасвим неоправдано, тврди. Пре се може рећи да је то хришћански и православни супститут (замена) претходног християнизованог паганског култа (пра-славе), култа коме се траг губи у врло нејасном периоду словенске колонизације Балканског полуострва и покрштавања досељених племена.

већи део сиромасима. Крсно име је породична светковина – остаје од оца сину, а од сина унуку. Врло ретко се мења, изузетно ако се догоди да је домаћин у великој невољи осетио благодат молитава и помоћ другог светитеља кога не слави, па почиње да слави и тог светитеља који му је помогао. Прву славу никада не оставља.

Крсна слава као савремени поразредни национални празник вековима уназад је елиминисала крвну жртву истичући у први план елементе богослужбеног ритуала Православне Цркве у облику у коме их је самостална Српска Црква у Жичкој Архиепископији и Пећкој Патријаршији, касније и у Карловачкој митрополији дефинисала. Слава је опстала као домаћи култ са посебним ритуалом који опстоји вековима само код православних Срба. Благосиљању свечарске трпезе и резању или ломљењу славског колача претходи паљење свеће, освећење водике којом се покропи све по кући, отпева тропар и кондак светитељу или празнику који се слави и чита молитва над свечарским кољивом. Колач

се украшава утискивањем Христових симбола ИС ХС НИ КА (Исус Христос побеђује). Славски колач се обрне на наличје, тачно као агнец спреман на проскомидији у спомен жртве Христове и сече се у облику крста. Рез се прелива вином у три маха чиме се прославља Света Тројица. Колач се ломи на четири дела а свештеник и домаћин целивају преломљени колач унакрст. Трпеза и гозба започиње узимањем залогаја славског колача и жита и отпијањем вина уз здравицу дому домаћина. Проф. др Димитрије Калезић истиче да је неопходно да гости буду умерени јер је слава наставак Литургије у кући. „Слава је породично заједништво које је пренесено из парохијске заједнице у кућу. Крсна слава је наставак парохијске службе и храмовне славе у породици. То је мала Црква, Црква дома.“

У Културном центру у Паризу до 17. јануара следеће године отворена је мултимедијална изложба „Путеви хране у Србији“ у оквиру које се као издвојена целина може видети поставка „Породична слава“.

Српска слава – јединствена на планети

Прошјореј-сџаврофор гр Драјомир Сандо

Српска Православна Црква поздравља одлуку да се српске славе ставе под амблем Унеска. Тим пре што би све оно што је обогатило светску културу артикулацијом српске баштине постало неупоредиво животноје. Најпре мислим на архитектуру средњовековних српских цркава и манастира, њихов живопис и иконографију, па све до најстаријих богослужбених књига и утвари (светих сасуда) у нашим светињама и народу.

Српске славе су својеврстан феномен зато што представљају легитимацију и препознатљивост само једног народа на планети, обичаја јединственог и међу хришћанима, а још израженијег и међу православнима народима и Црквама. Постоје разна тумачења о њеном настанку и начину развоја култа славе. Једно од најверодостојнијих објашњења би било да је српски народ као словенски био и у прехришћанском времену одан тадашњој вери (у то време многобоштву). Прихватањем хришћанства као да њихов однос према вери није довољно доречен, тако да су усвајањем вере у Свету Тројицу, поткрепљивали је личностима из хришћанског живота (житијима светих) који су им бивали ближи у односу на трансцендентност небеског домостроја.

Познато је да у Православној Цркви постоје минеји – месечници, богослужбене књиге где су смештене службе светитеља које се свакодневно користе на богослужењима. Српски народ је управо на тај начин пренео те светитеље из богомоља у своје домове као основне покретаче свега благословенога приземљујући их у своје породичне задруге. Као што по веровању сваки крштени у Цркви добија свога анђела чувара, тако светитељ кога слави одређена породица бива најнепосреднији заштитник тог племена.

Да славе нису многобожачког корена нити постојања, говори чињеница да је она суштином, па ако хоћете и фолклором, потпун литургијски обред. Разлог за тврдњу је очигледан. Хлеб (славски колач) који се посебно украшава као литургијска просфора и вино су литургијски дарови који се у најсветијем делу службе претварају у Тело и Крв Христову. Славско жито као небески плод у свом освећењу помиње у молитви име Господње, Богородице и светога који се слави. Потом речи благодарности за оне који то лепо спремише па до покојника који се у тим свеча-

ним моментима помињу као вечно живи заједничари општег васкрсења које ће у будућности уследити. Ту су још кадиони дим, мирис благоугодни који прати свети садржај молитава. Тамо где није било свештеника због низа разлога, сами укућани уз помоћ гостију су на народни начин све то упражњавали додајући уз молитве здравице и славарице које ће се сасвим поистовећивати са свештеним молитвама.

Основна порука српских слава је указивање на заједницу, заједничарење као што је у основи Цркве еклисијалност и евхаристијско сабрање. Као што нема Цркве без заједнице, тако нема праве српске и домаћинске славе без окупљања породице, ширег броја

породичних чланова, а тиме и пријатеља, добронамерних комшија и других званица. Негде се и не практикује позивати на славу, него је сваки намерник и ненамерник добродошао у дом слављеника.

Као литургијски, благодарни догађај слава се може поредити и са старозаветним празницима на којима су се приносиле жртве. Жртва која се приноси кроз крсну славу подразумева

посебну празничну атмосферу где дан прослављања свог домаћег заштитника превазилази све друге дане у годишњем календару. Често су ми верници говорили: „Ми се целе године спремамо за своју крсну славу.“ Зато се уместо старозаветних жртвених дарова: телади, овнова, голубица или биљног приноса могу потпуно идентификовати или мерити славске жртве одређеног дома. Ако томе додамо Спаситељеву свежртву, онда би у том случају српска слава била христолошког утемељења.

Разуме се да је у вековном континуитету и са идеолошким утицајима у нашем народу крсна слава одлазила или се враћала свом изворном значењу. Нико није био лишен коришћења принетих дарова без обзира на свој православни предзнак. Нешто што остаје општеприхваћено јесте да се никада у таквим свечаним моментима није показивао религиозни такмичарски карактер домаћина и гостију, јер су сви подједнако били добродошли. Тако је бивало све као на Васкршњем јутрењу и кроз Слово Светог Јована Златоуста: без обзира не то ко и кад је дошао, места за духовном (а тиме и домаћинском) трпезом има довољно за све.

Вишезначне поруке српских слава, стога, са правом добијају своје место у светској културној баштини. ■■

Добротворна фондација „Човекољубље“, хуманитарна организација СПЦ

*Заиста вам кажем,
кад учинисте једноме
од ове моје мале браће,
мени учинисте*
(Мт. 25, 40)

Прича о Милостином Самарјанину, илустрација из Росијанског Јеванђеља, 6. век (извор: wikimedia.org)

Сведочимо – време у којем живимо представља време великих социјалних неправди и подела.

Поларизација на богате и сиромашне земље је до крајности изострена и пренета у дневну реалност обичних људи – нестало је златне средине – постоје богати, који су у мањини, и растући огроман број осиромашених, социјално, материјално, до егзистенцијалног нивоа угрожених људи. Савремене пошаст, болести које се шире невероватном брзином и узимају животе, остављајући страх од могућег поновног избијања жаришта, вируси настали у светским лабораторијама, или мутирани у животињама, постају опасни по човека, огољавају и саму есенцију живота доводећи тако до апсурдних ситуација – у времену информатичке глобализације, у ери технолошке револуције, усамљеност, изолованост или чак и одбаченост до потпуне изолације постаје уобичајена шема, животна матрица по којој многи ходи овоземаљски век.

С друге стране, Свето Писмо, Свето Предање и историја Цркве сведоче – у Јеванђељу, у речима Господа Исуса Христа: „Заиста вам кажем, кад учинисте једноме од ове моје мале браће, мени учинисте“ (Мт. 25, 31–46) – да Христос поистовећује потребите са собом. Дакле, питање односа према бли-

жњем (било које националности и вероисповести) није тек било које питање, оно је од суштинског значаја за свакога јер без другог не постојим ни ја, без односа, интеракције са другим, нема живота, нема спасења.

Много је примера милосрђа у животима светитеља и отаца Цркве. Споменућемо тек неколико – Светог Василија Великог (329–379) – после свог крштења поделио своје имање сиромашнима; Светог Јована Златоустог (347–407) – прави заговорник делатне љубави према онима којима је помоћ било које врсте била потребна; Светог Јована Кронштатског (1829–1908) – основао „Дом трудољубља“, са само једним задатком – служење људима који су живели у беди. Сваки је својим животом сведочио значај милосрдног рада.

Отац Српске Цркве, Свети Сава, био је и те како посвећен милосрдном раду. Угледајући се на византијске манастире покушао је да уреди и манастире Хиландар и Студеница (позната као и као прва српска болница).

Као одговор на савремене, растуће потребе за делатном љубави према ближњем, у оквиру Српске Православне Цркве формиране су бројне добротворне установе које се баве милосрдним радом, а једна од њих је основана у тешка, ратна времена, деведесетих година два-

десетог века. Добротворна фондација „Човекољубље“, као хуманитарна организација Српске Православне Цркве, на почетку свог рада је пружала хуманитарну помоћ свим социјално угроженим људима на просторима бивше Југославије. Након тога усмерава своју активност у смеру психосоцијалне подршке оболелим од ХИВ-а, помоћи старим лицима, настрадалима у елементарним непогодама. У својој милосрдној мисији, ова фондација сарађује не само са другим хришћанским хуманитарним организацијама, као што су CRS (Catholic Relief Services) из САД и *Diakonie Katastrophenhilfe* из Немачке, *Caritas* из Аустрије, *Diakonie Austria*, *IOCC* (International Orthodox Christian Charities) из САД, већ и са исламским и јеврејским хуманитарним организацијама. И како пише на званичном веб-сајту, ова добротворна фондација СПЦ својим испоставама покрива скоро све земље региона – канцеларија у Београду, која је уједно и седиште Фондације, покрива подручје Београда (Архиепископија београдско-карловачка). Канцеларије у Краљеву и Крагујевцу покривају централну Србију (Епархије жичка и шумадијска), канцеларија у Епархији сремској – територију Војводине, канцеларија у Нишу – југоисточну Србију (Епархија нишка). Изван Србије, Човекољубље реали-

Лајковац, 19. 11. 2014. г. – подела пакета за 250 домаћинстава (фото: Човекољубље)

Параћин, 31. 10. 2014. г. – подела семена (фото: Човекољубље)

зује програме кроз канцеларије на Цетињу (Митрополија црногорско-приморска), у Книну (Република Хрватска, Епархија далматинска) и у Бањалуци (Република Српска у Босни и Херцеговини, Епархија бањалучка).

Много је програма, акција и пројеката које ова добротворна фондација реализује и то успешно већ читав низ година. Говорити о њима у једном новинском тексту је немогуће. Био би то тежак и незахвалан задатак – чему дати приоритет, коме посветити више од две реченице, јер новинског простора је мало, а потребитом некада само и реч значи много. Ипак, доћи до реализације нечега, дати конкретну помоћ, овладати вештином делатне љубави тако да она не буде „со на рану“ ни ономе коме је потребна, ни држави, па ни друштву, није нимало лако. Некада се врста милосрђа, ако тако може да се говори о раду Човекољубља, хуманитарне фондације Српске Православне Цркве, наметне сама од себе. Добије приоритет изненада, настане из тренутног хира природе и затражи хитан и комплетан ангажман свих активиста и волонтера

ове фондације, као што је то, након само неколико дана страшне временске непогоде која је захватила не само нашу земљу, већ и земље региона, било у мају ове године.

Небо се „отворило“ над земљом, остављајући у трену многе породице без ичега, као да никада ни су ни живе ни стварале. У том тренутку било је много оних који су накратко осетили срећу, јер су избегли страшну смрт, али након захвалности за голи живот, одмах је наилазило питање шта, куда и где сада. Тада је настао програм, који је одмах започео са реализацијом – Хуманитарна помоћ и помоћ у рехабилитацији породицама које су претрпеле штету током поплава и клизишта започете. Скраћено – Помоћ поплавленима 2014. Најпре се, у сарадњи са локалним самоуправама, а уз благослове надлежних архијереја на чијој епархији су општине, помагало у преживљавању, спасавању, склањању, расељавању, у обезбеђивању одеће, ствари за хигијену, хране, новчане помоћи, проналажењу смештаја за оне који су остали без крова над главом. А онда су дошла на ред питања санације, дезинфекције, припремање конкурсне документације са циљем да се помоћ достави баш оним домаћинствима којима је и потребна. Кроз низ пројеката везаних за помоћ онима који су пострадали од поплава, од

Лучани, 29. 10. 2014. г. – подела пакета за 107 домаћинстава (фото: Човекољубље)

маја 2014. године до изласка овог броја *Православља* из штампе, хуманитарна помоћ је залагањем Човекољубља стигла до унесрећених у Шапцу, Горњем Милановцу, Трстенику, Чачку, Ваљеву, Обреновцу, Рековцу, Лучанима, Параћину, Јагодини, Шиду, Кладову, Краљеву, Смедеревској Паланци, итд. – расподељена на око 7.000 породица.

Конкретна помоћ прикупљена трудом Човекољубља, сарадњом са другим хуманитарним организацијама огледала се у материјалној помоћи за обнову урушених домова и зграда, уништених домаћинстава, као и помоћи у донирању пољопривредног семена, пластеника, новчане помоћи, хигијенских пакета, беби-опreme, уређаја за исушивање влаге и избацивање воде, шпорета и пећи, огрева, пакета за дезинфекцију, хране за стоку. Акција чија је реализација у припреми, а извешће се у сарадњи са Епархијом средњоевропском, тиче се реконструкције и изградње домова који су оштећени или уништени у поплавама и клизиштима, а извешће се на територији општина Краљево, Кладово и Добој.

Олија Стојановић

На Православном богословском факултету Универзитета у Београду

Међународни научни скуп „Православни свет и Први светски рат“

др Владислав Пузовић

У контексту овогодишњег јубилеја везаног за стогодишњицу отпочињања Првог светског рата, на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, 5. и 6. децембра 2014. године, одржан је Међународни научни скуп „Православни свет и Први светски рат“. Свечаном отварању скупа претходила је Света Архијерејска Литургија, која је служена у факултетском параклису Светог апостола и јеванђелисте Јована Богослова, а којом је началствовао Његова Светост Патријарх пећки Митрополит београдско-карловачки и Патријарх српски Господин Иринеј.

После химне Републике Србије, коју је отпевао хор студената Православног богословског факултета, свечано отварање скупа започето је поздравном речју Његове Светости Патријарха српског Господина Иринеја. Обраћајући се гостима и учесницима скупа, Његова Светост је истакао да смо се окупили да обележимо годишњицу отпочи-

њања велике трагедије за читаву Европу, а особито за наш народ. Нагласио је да су жртве српског народа биле немерљиве и да се њихове демографске последице осећају до наших дана. Посебно је истакао да је Велики рат однео милионе живота, што представља трагедију човечанства, имајући на уму да је људски живот највећа, Богом дарована, вредност. Потом се скупу обратио декан Православног богословског факултета Универзитета у Београду протојереј-ставрофор др Предраг Пузовић. У поздравном говору он је изразио задовољство због чињенице да се јубиларна година, везана за стогодишњицу почетка Првог светског рата, завршава међународним научним скупом на Православном богословском факултету, чија се специфичност у односу на остале овогодишње научне скупове посвећене јубилеју, огледа у томе што је посебна пажња посвећена месту Православне Цркве и њене духовне баштине у времену великих потреса, стра-

дања и промена. Декан је истакао да Православни богословски факултет, организовањем овог скупа, наставља плодотворну научну сарадњу са домаћим и иностраним научним институцијама, бивајући једним од центара те сарадње. Присутнима се потом обратио председник Научног одбора скупа, Његово Преосвештенство Епископ бачки и новосадски Господин др Иринеј. Он је подвукао оправданост бављења проблематиком Првог светског рата, на само са историографске, већ и са богословске тачке гледишта, имајући на уму да је теологија историја спасења. Нагласио је да је Господ Исус Христос својим крстом и Васкрсењем победио смрт, за коју се чинило да је пре сто година царевала Европом, пруживши наду на вечни живот. Други долазак Господа Исуса Христа биће обележен ратовима, нагласио је Епископ Иринеј, истакавши да је због тога неопходно да извучемо поуке из Великог рата. Потом се гостима и учесницима скупа обратио про-

ректор за научно-богословски рад Кијевске духовне академије Владимир Викторович Бурег, који је пренео поздраве Његовог Високопреосвештенства Митрополита бриспољског и броварског и ректора Кијевске духовне академије Господина Антонија, предавши истовремено декану Православног богословског факултета др Предрагу Пузовићу, дарове Кијевске духовне академије. Поздравна обраћања гостима и учесницима скупа су се завршила речју председника Организационог одбора скупа доц. др Владислава Пузовића, који је истакао значај теме скупа, као и значај учешћа великог броја еминентних домаћих и иностраних историчара и теолога. Потом је учесницима скупа дао главне информације везане за даљи ток свечаног отварања скупа и рад по секцијама, изразивши захвалност свима онима који су помогли да скуп буде успешно одржан.

После поздравних говора уследило је уводно предавање др Душана

Батаковића, директора Балканолошког института Српске академије наука и уметности, под насловом

„Србија у Првом светском рату: изазови, страдања, исходи“. Главну нит излагања представљао је синтетички преглед досадашњих истраживања проблематике Великог рата у српској историографији. Др Батаковић је истакао да српска историографија у протеклих сто година није на адекватан начин представила у ширим међународним научним круговима резултате својих истраживања о улози Србије у Првом светском рату. Навео је податак да је за протеклих сто година први превод на страни језик неког значајног дела српског историчара (Андреј Митровић) о Великом рату учињен тек 2007. године. Др Батаковић је истакао потребу да се значајна српска дела о Великом рату преводе на стране језике, јер једино на тај начин може бити

Списак учесника скупа:

Др Душан Батаковић, академик др Драгољуб Живојиновић, др Љубодраг Димић, др Михаило Војводић, др Никола Б. Поповић, др Предраг Пузовић, Његово Високопреосвештенство Митрополит др Порфирије (Перић), Његово Преосвештенство Епископ др Давид (Перовић), др Виктор Иванович Косик, др Радослав Распоповић, др Томас Бремер, др Тимоти Бредшоу, др Марк Чапман, др Михаил Витаљевич Шкаровски, др Радош Љушић, др Бошко Бојовић, др Душко Ковачевић, др Богдан Косановић, др Богољуб Шијаковић, др Ненад Милошевић, др Василиј Иринархович Уљановски, др Свилен Тутеков, др Татјана Александровна Богданова, пуковник др Борислав Гроздић, др Татјана Суботин-Голубовић, др Мира Радојевић, др Слободан Бјелица, др Александар Раствојић, др Зоран Ранковић, потпуковник др Слободан Ђукић, др Милош Ковић, др Алексеј Тимофејев, др Игор Борозан, др Ђорђе Ђурић, др Горан Васин, др Горан Латинковић, др Драга Мاستиловић, др Далибор Петровић, др Богдан Лубардић, др Предраг Петровић, др Дражен Перић, др Драган Каран, др Драган Ашковић, др Владислав Пузовић, др Радмила Радић, др Момчило Исић, др Драгомир Бонцић, др Александар Раковић, др Данило Шаренац, др Србољуб Убипариповић, др Александар Ђаковац, др Здравко Јовановић, Владимир Викторович Бурег, Радован Пилиповић, Стефан Стаменковић, Игњатије (Марковић).

промењена слика о учешћу Србије у том сукобу, која је у добром делу западне историографије једностранна и сведена на наводно српско терористичко деловање у том периоду (уз најчешће истицање, у негативном контексту, улога пуковника Драгутина Димитријевића Аписа и Гаврила Принципа).

Свечано отварање скупа завршено је културно-уметничким програмом, у оквиру кога је наступио оркестар Војске Србије „Станислав Бинички“ и отворена изложба „Србија у Првом светском рату“ аутора Анђелије Радовић, музејског саветника из Војног музеја у Београду и Предрага Лажетића музејског саветника из Музеја Југословенског ратног ваздухопловства.

У радном делу скупа учествовала су 53 еминентна истраживача, ➔

из области историје и теологије, из 9 земаља. Поред наставника и сарадника Православног богословског факултета Универзитета у Београду, у раду скупа су учествовали академици Српске академије наука и уметности и Академије наука и уметности Републике Српске, професори Универзитета у Београду, Новом Саду, Нишу, Бањалуци и Источном Сарајеву, Војне академије Универзитета одбране у Београду, као и научни сарадници Балканолошког института Српске академије наука и уметности, Института за новију историју Србије, Института за савремену историју из Београда и Историјског института Црне Горе. У раду скупа су, такође, учествовали истраживачи из угледних високошколских установа и научноистраживачких институција из иностранства: Русија (Институт за словенске студије Руске академије наука, Санктпетербуршка духовна академија, Руска национална библиотека Санкт Петербург), Украјина (Кијевска духовна академија, Кијевски национални универзитет „Тарас Шевченко“), Бугарска (Великотрновски универзитет „Свети Кирило и Методије“), Велика Британија (Теолошки колеџ Рицентс парк Универзитета у Оксфорду, Рипон колеџ Универзитета у Оксфорду), Немачка (Католички богословски факултет Универзитета у Минстеру), Француска (Универзитет друштвених наука у Паризу).

Излагања би се могла тематски разврстати у неколико целина. Највише пажње било је посвећено различитим аспектима учешћа и улоге Српске Православне Цркве, српске државе и народа у Великом рату. Покривен је широк спектар тема. Чули су се резултати најновијих истраживања везаних за улогу Србије у Великом рату, као и за судбоносне последице тог сукоба и одлука доношених у том периоду на даљу српску историју током 20. века, до наших дана. Представљени су резултати истраживања посвећени Српској

Православној Цркви, њеном месту у рату и последицама које је рат оставио на црквени живот. Изложени су најновији подаци о страдању српског народа и свештенства, не само у ондашњој Краљевини Србији, већ и у окупираној Босни и Херцеговини, Срему, Банату, Бачкој, Славонији. Значајан број радова био је посвећен везама које је Српска Православна Црква одржавала са другим Православним Црквама и хришћанским заједницама у Европи током и непосредно после рата. Изложени су радови посвећени српско-руским, српско-грчким, српско-британским црквеним и духовним везама. Представљени су најновији резултати истраживања о бивствовању Српске Православне Цркве у Грчкој, на Крфу, о везама са Англиканском црквом и улози Светог владике Николаја Велимировића у томе, о рецепцији српске борбе у руској књижевности, о пријему избеглог руског клира и пастве на српске просторе. Група радова је била посвећена судбини српске духовне баштине у ратним годинама, која се налазила на удару агресора.

Посебну групу радова чинили су они, у којима је разматрана улога других православних земаља у Великом рату. Чула су се излагања о Русији и узроцима њене трагедије, руском светогорском монаштву у Великом рату, руским духовним академијама током рата и уочи бољшевичке револуције, о страдању православних у Закарпатској Украјини, затим о виђењу рата и његових последица из перспективе бугарске теологије. Изнети су нови детаљи везани за британско виђење православног света у рату, као и за међуцрквене екуменске

односе у Европи, у ратним и поратним годинама.

Посебну тематску целину чинили су радови у оквиру којих су размотрени богословски аспекти проблематике ове преломне епохе. Проблематика страдања и смрти, масовно присутна у ратним годинама, оставила је дубок траг на теме којима су се бавили богослови – савременици тих догађаја, попут Светог оца Јустина (Поповића). Представљене су најважније богословске теме из епохе Великог рата, на српским, али и ширим европским просторима (посебно у Британији). Посебна пажња посвећена је хришћанском односу према рату и насиљу, у различитим аспектима: онтолошком, антрополошком, литургијском, канонском, етичком, пастирском. Указано је, такође, на значај Видовдана за српски народ, у идентитетском и културолошком смислу, са посебним освртом на Видовдан 1914. године.

Радови изложени на овом скупу представљају важан допринос проучавању епохе Великог рата. У њима су, од стране релевантних научних радника, акрибично изнети најновији резултати истраживања различитих питања везаних за ову епоху и синтетизована досадашња сазнања. Налазећи се на крају јубиларне 2014. године, са задовољством се може констатовати да је скуп на Православном богословском факултету на квалитетан начин заокружио ову годину дајући јој специфичан научни печат. ■■

У Епархији осјечкопољској и барањској

Слава цркве у Боровом Насељу

Тек 2010, након осамдесет година постојања овог надалеко чувеног градића, православни Срби су добили свој први храм.

Светом Архијерејском Литургијом, освећењем славског жита и ломљењем славског колача, 24. новембра 2014. године, Парохија борово-насељска прославила је своју црквену славу – Светог великомученика краља Стефана Дечанског.

У току Свете Литургије, Преосвећеном Епископу осјечкопољском Г. Лукијану саслуживали су Архимандрит Герман (Богојевић), игуман Светоуспенског манастира у Даљској Планини, протојереј-ставрофор Јован Клајић, пензионисани парох ердутски, протојереј Саша Кузмановић, парох из Трпиње, јереј Ненад Лазић, парох из Тење, и протођакон Драган Сердар из Борова.

Богослужење је појањем пратила група верника из Борова Насеља и из околних места. У својој беседи, говорећи о личности Светог краља Стефана Дечанског, Архимандрит Герман је истакао значај његовог светлог примера и за данашње православне, који на оваквим изворима духовности треба да се напајају и снаже у својим искушењима.

Након обављеног славског обреда, поред честитке домаћинима, Преосвећени Лукијан је присутне поучио речима јеванђељске поуке. У наставку, овогодишњи кум црквене славе, потпредседник Црквене општине боровонасељске г. Бранимир Бадњевић, кумство је предао јереју Ненаду Лазићу из Тење. Прослава је настављена свечаном трпезом љубави, коју је Црквена општина приредила у сали парохијског дома.

Храм посвећен Светом краљу Стефану Дечанском и парохијски дом у Борову Насељу код Вуковара освештани су, у присуству великог броја верника, 18. септембра 2010. године. Епископ осјечкопољски и барањски Лукијан тога дана, након осамдесет година постојања овог надалеко познатог градића по чувеној Фабрици обуће „Борово“, и након четири године изградње, троносао је новосаграђену цркву. Тако су православни Срби, у овој напаћеној епархији, коначно добили свој први свети храм, са свим потребним пратећим просторијама.

Још један догађај у животу ове богомоље остаће упамћен у сећању православних верника Епархи-

је осјечкопољске. Прошле године, на дан Светог великомученика краља Стефана Дечанског, Преосвећени Владика Лукијан, је захваљујући љубави и разумевању Владике

бањалучког Јефрема положио у храм део светих моштију Свештеномученика Платона Бањалучког, који је на Ђурђевдан 1938. посетио Борово Насеље, поводом крсне славе Батине фабрике обуће и освећења новоподигнуте Основне школе Краља Петра Првог. Положени део моштију Светог Платона остао је трајно у Борову Насељу, на славу Божију а верном народу на радост и спасење. Владика бањалучки Платон мучки је пострадао од усташа 1941, а 1988. је прибројан у диптих светих наше Цркве.

О. Стојановић

Извор: Епархија осјечкопољска / Фотографије: www.spc.rs

Манастир Темска (фото: <http://www.eparhijaniska.rs>)

Црквене везе руског и српског народа

Руске монахиње и обнова српске духовности (II)

Проф. др Ксенија Кончаревић

Од 1929. кувеждинске сестре, настављајући своју некадашњу харитативну активност, воде и Дечји дом, Забавиште и „Сиротињску трпезу“ Црквене општине Сарајево.

Напоменимо и то да су сестре из Љесненске обитељи заслужне за оснивање бројних женских манастира у нашој земљи у периоду између два рата, и да су у многим од тих манастира Рускиње биле постављене за игуманије или намеснице. О томе колики су импулс оживљавању женског монаштва у српској средини пружиле руске калуђерице довољно сведоче и најелементарнији ста-

тистички подаци: тако, Шематизам Српске Цркве за 1924. већ помиње 4 женска манастира са 3 игуманије, 70 монахиња и 35 искушеница; уочи Другог светског рата, према Календару „Црква“ за 1941, у окриљу СПЦ већ делује 27 женских манастира са 286 монахиња и 111 искушеница, док, рецимо, Статистички преглед епархија за 1969. годину побраја 81 женски манастир са 658 монахиња и 187 искушеница.

Међу знаменитим монахињама руског порекла које су деловале у српској средини нашу пажњу и сећање заслужује посебно игуманија Диодора (у свету

Лидија Николајевна Дохторова, 1896–1978), која је постала искушеница у Хопову, замонашио ју је 1925. Епископ нишки Доситеј и 1930. г. поставио за игуманију манастира Светог Димитрија у Дивљанима код Беле Паланке (Епархија нишка).

Ова изузетна подвижница, која је завршила Историјско-филолошки факултет Московског универзитета, својим узвишеним аскетским подвигом (спавала је на поду, највише по четири сата дневно, двадесет година се хранила само хлебом, а неколико година само пресним поврћем, четири седмице Великог и једну

седмицу Успењског поста проводила је без хране и пића, изучавала је дела Светих Отаца, посебно Макарија Великог, Григорија Богослова, Исака Сирина и Симеона Новог Богослова), саможртвеним примером служења Цркви и одличним устројењем манастирског поретка многе је девојке и жене привукла у обитељ, тако да већ 1937. године у манастиру који јој је поверен живи 40 сестара.

О атмосфери која је тамо владала налазимо овакав запис М. Спиридоновића Пелеха из 1937. године: „Живот калуђерица у овом манастиру сличан је животу светогорских калуђера. Апсолутна послушност доследно је заступљена. Поред обавезног учешћа на свим богослужењима, калуђерице саме обрађују манастирско имање. Радови и занимања сестара веома су разнолики. Осим старог боголепног црквеног реда, певања и читања, сестре још раде и у радионицама, од којих имају следеће: иконописна, радионица за везење златом, везење црквеног и обичног одела, за обично ткање, за ручне радове, за штрикање и израду свећа, и обуће [...]. Пријатно је бити у Дивљанском манастиру, макар и на кратко време. Савршен ред, примерена чистоћа, непрекидна молитва, послушност, смерност сестара и све остало што човека духовно уздиже, да у моментима заборави на све што је земаљско и мисли само на небеско. Ово духовно расположење наступа нарочито за време Свете Литургије када се појави хор од 40 сестара, које обучене у црнини и у дугим мантијама, испијена и бледа лица, прослављају Бога својом дивном песмом.“

Под својом управом имала је још 32 сестре у манастирима Светог великомученика Георгија (Темска) и Светог Стефана (Липовац). У Србији је основала и обновила седам манастира и била духовна мајка многим српским монахињама. У повереним јој обитељама примењивала је

Монашко гробље манастира Темска, детаљ (фото: <http://www.eparhijaniska.rs>)

Детаљ живописа, манастир Темска (фото: <http://www.eparhijaniska.rs>)

дисциплинарни типик Преподобног Кирила Белојезерског, написан под утицајем устава лавре Св. Саве Освећеног и најстаријег руског општежитељног устава Преподобног Теодосија Печерског. Устајало се у три ујутро, рана служба је отпочињала полуноћницом и свршавала свакодневном Литургијом, јело се два пута дневно, а после вечерње све монахиње су матушки (игуманији) исповедале помисли. Мати се молила за сестре, носила бреме сваке од њих, а када би имала потребе да казни неку монахињу, налагала је на себе епитимију и

обитавала без хране три дана. Сестре су волеле своју духовну мајку. Када су једном добиле благослов да направе два манастира, нису хтеле да се раздвајају.

Крајем 30-их година целокупно сестринство прелази у Македонију, у манастир Свете Пречисте код Кичева, где остају до 1945, када се настанују у Благовештењском манастиру у Страгару, који је у то време припадао Архиепископији београдско-карловачкој. Овде је мати Диодора примила велику схиму са именом Марија. Али њен молитвени спокој прекинут је због наредбе ➔

југословенских власти да, због сукоба са совјетским руководством после Резолуције Информбироа, сви Руси који бораве у нашој земљи морају примити и југословенско држављанство, а додатни услов за клирике био је и да се морају одрећи јурисдикције Московске Патријаршије. Схиигуманији Марији овај услов био је неприхватљив, и зато она одлази најпре у Албанију (1950), а затим у Бугарску, у манастир Преподобне Параскеве недалеко од Софије, где 1954. уводи скитски устав Нила Сорског и где ће се у дубокој старости и упокојити (1978).

Дубок траг у српској средини оставиће и мати Ангелина Грачова (1893–1971), која је искушеница Љесненске обитељи постала још 1905, пре егзодуса, да би монашки постриг примила 1925. године у Кувеждину, добивши као небеску заштитницу Преподобну мати Ангелину Српску. Од 1943. године до упокојења била је игуманија манастира Ваведене у Београду (са њом је у ову обитељ прешло још дванаест сестара из Кувеждина). Пуних двадесет седам година водила је манастир и бринула се о сестринству у за наше монаштво најтежем, послератном периоду. „Даноноћно је бдила над духовним животом својих сестара. Својом благом појавом и веселом природом плијенила је и многе поклонике манастира и тако свједочила радостотворну вјеру и љубав према Господу Христу“, – пише о њој монахиња Амфилохија Драговић.

Значајне представнице руског женског монаштва у егзилу биле су и: игуманија Сидонија, бивша сестра манастира Хопово, настојатељица манастира Петковица са 12 Српкиња и 22 Русиње у саставу сестринства (Епархија шабачка); игуманија Михаила, манастир Лешак, Епархија скопљанска; игуманија Мелитина (Гоголова) из манастира Темска (Епархија нишка), духовна кћи игуманије Диодоре. Такође ваља поменути и њихове духовне кће-

ри српског порекла које ће касније, преузевши игуманство у повереним им монашким заједницама, даље неговати и ширити онај тип духовности који су прихватиле под руским утицајем: Аполинарију (Јокић), настојатељицу манастира Поганово (Епархија нишка), а потом Ђелије (Епархија шабачка), васпитаницу Хопова и Кувеждина; Јефимију (Мићић), настојатељицу манастира Ковиљ (Епархија бачка), а потом Раванице (Епархија браничевска), доброг познаваоца руског језика и талентованог преводиоца патристичких списа, формирану под утицајем игуманије Диодоре; игуманију Михаилу из Благовештења на Руднику (Епархија шумадијска), такође Диодорину васпитаницу; игуманију Евпраксију из Каленића (Епархија шумадијска), васпитаницу манастира Кувеждин; игуманију Аполинарију из Крушедола (Епархија сремска), пониклу из претходно наведене обитељи; игуманију манастира Суводол у Тимочној епархији Девору, такође формирану у кувеждинском сестринству; игуманију Сару (Ђукетић), духовну мајку читавих генерација наших монахиња за време и после рата, настојатељицу више манастира за чију је обнову заслужна (Вазнесење на Овчару, Љубостиња, Ђелије код Ваљева, Копорин у Браничевској епархији), која је темеље свога монашког подвига поставила у Петковици код Шапца код игуманије Сидоније, Русиње, бивше сестре манастира Хопова (у петковичкој обитељи су, иначе, боравиле 22 Русиње), и др. Према оцени једног од најистакнутијих српских архијереја и теолога нашег доба, Митрополита Амфилохија Радовића, „пресађено руско општежитељно искуство умножено је помогло да наше женско монаштво веома брзо, без многих лутања, добије свој прави лик, а већ постојећа и никад непрекидана мушка монашка традиција помогла му је да се дубоко укорени у живот наше Цркве и народа“.

Мати Ангелина Грачова (1893–1971), игуманија манастира Ваведене 1943–1971 (фото: Манастир Ваведенја Пресвете Богородице у Београду)

Руско женско монаштво пружи-ло је, поред аутохтоног „богомолитељског покрета“ пониклог из војвођанског „покрета побожних“ (сред. XIX века) и даље развијаног у међуратном периоду под утицајем Владике Николаја (Велимировића), најснажнији импулс обнови духовности – како монашке, тако и лаичке – у српском народу током XX века. У најкраћем, утицај руских калуђерица огледао се у следећем: прво, у устројавању монашког општежића на далеко вишем нивоу од онога који је затечен у српској средини; друго, у обнављању институције женског монаштва; треће, у унапређењу и интензивирању богослужбене праксе; четврто, у пресађивању исихастичких традиција најбољих руских обитељи у нашу средину; пето, у неговању црквене културе и уметности, посебно појања и иконописања; шесто, у мисионарском раду међу народом; седмо, у обнови манастирских храмова, здања, економија; осмо, у харитативној делатности; девето, у подстицању развоја самог монашког кадра, а посебно у духовном формирању игуманија српског порекла под чијим ће се руководством одвијати делатност српских женских обитељи током читавог XX века. ■■

Светиње Српске
Православне Цркве

Манастир Благовештење Рудничко

Манастир Благовештење Рудничко, колико због своје занимљиве историје и духовног значаја, толико и због своје уметничке вредности, заузима значајно место међу српским споменицима XVII века

Манастир посвећен Благовестима Пресвете Богородице налази се на североисточним обронцима планине Рудник, у близини реке Сребрнице, 8 km западно од села Страгари. Настанак манастира везује се за другу половину XIV века. Један од извора који говори у прилог оваквој претпоставци јесте инвентар цркве из 1859. године у коме се спомиње да је црква зидана пре пет стотина година. На жалост није познато ко је био ктитор храма, али с обзиром на архитектуру целокупног

здања, претпоставља се да је био скромнијег порекла.

Први писани подаци о манастиру потичу из времена турске окупације на нашим просторима. Пописи из XV и XVI века сведоче о томе да се у манастиру живот одвијао у прилично тешким околностима. Број монаха био је мали, а и приходи су били доста скромни. Боље прилике за манастир наступиле су након обнове Пећке Патријаршије 1557. године, када Благовештење постаје важан духовни центар. За време аустријске окупације 1718–1739.

године манастир је имао значајну улогу у обнови верског и културног живота и забележен је на аустријској карти поводом склапања Пожаревачког мира, као важна стратешка тачка. У току Првог и Другог српског устанка у њему су се одржавали скупови устаничких војвода.

Током своје бурне и занимљиве историје манастир Благовештење је више пута страдао, био пустошен и обнављан. Прва велика обнова била је почетком XVII века, када црква добија припрату. Обновљен је живопис у наосу, поста-

вљен је нови иконостас, а нартекс добија нову унутрашњу декорацију. Свакако треба споменути значајне градитељске радове у време владавине кнеза Милоша Обреновића када је црква прекривена каменом а уместо дрвене шиндре добија лимени покривач. Обновљени су конаци 1841. године и подигнут је обиман зид око храма. На западној страни цркве, уз саму припрату, подигнута је 1844. године кула звонара. Манастир је обнављан између два светска рата када су вршена пресликавања појединих фресака у припрати, а урађене су и неке интервенције на манастирским здањима и кули звонари. Након Другог светског рата у Благовештење, које је у међувремену потпуно опустело, долази монахиња Михаила, садашња игуманија манастира и заједно са окупљеним сестринством обнавља манастир. Тада је обновљен конак који је страдао за време немачке окупације, а 1960. године саграђен је нов конак изнад кога је, између 1982. и 1985. године, подигнута и живописана капела. Крајем XX века извршени су значајни конзерваторско-истраживачки радови на архитектури и живопису када је урађена и реконструкција крова који је тада добио оловни покривач.

Благовештење Рудничко данас је женски манастир. Садашњи манастирски комплекс сачињавају црква са припратом и кулом, два конака, трпезарија и неколико споредних објеката који окружују порту. Улаз у манастирску порту налази се на јужној страни. У подножју манастира, на извору Светињи, налази се капела посвећена Светој Петки, подигнута 1991. године, унутар које се налази чесма чија се вода сматра чудотворном.

Архитектура

Црква манастира Благовештења по свом архитектонском решењу припада типу сакралних грађевина које су се, почев од

времена турских освајања, затим кроз цео XVI а добрим делом и XVII век, уз мање варијације, подизале по српским областима. То су једноставне једнобродне базилике са полукружним апсидама, без куполе и најчешће са накнадно дозиданом припратом. Разлоге овако скромној концепцији налазимо у оскудним материјалним могућностима ктитора услед отежаних услова у којима се развијала целокупна српска уметност у доба турске владавине.

Црква је зидана од притесаних квадера кречњака и једноставне је фасаде без декоративних елемената. Приликом обнове 1819. године, храм је обложен каменом. Двосливни кров првобитно је био прекривен дрвеном шиндром (танке дашчице), затим је 1819. године добио лимени покривач који је 1995. године замењен оловним покривачем. Припрата није омалтерисана.

Кула звонара, саграђена 1844. године, по својој концепцији припада групи звонара које су грађене у Шумадији током XIX века. Грађевина има квадратну основу, са потпуно самосталним темељима и зидовима прислоњеним на припрату. Зидана је од притесаног и ломљеног камена и омалтерисана је, док су сводови од опеке и отесане сиге. Унутрашњост куле осветљавају прозори различито распоређени на сва три спрата. Кула је прекривена четворосливним кровом од поцинкованог lima. Врата куле, која уједно представљају и главни улаз у храм, засведена су лучно и уоквирена су плитким рељефом.

Животис

Прва истраживања зидног сликарства у манастиру Благове-

Фотографије: www.eparhija-sumadijska.org.rs

штење довела су тадашње стручњаке до закључка да је у цркви постојао и старији слој живописа, с краја XIV и почетка XV века, од кога су, на жалост, остали само фрагменти у најнижим зонама северног и јужног зида наоса. Позније сликарство Благовештенске цркве настало је у почетним деценијама XVII века, највероватније око 1630. године. Фреске су рађене на влажном кречном малтеру у који је уметана исецкана слама, тако да су доста добро очуване.

Сликарство Благовештенске цркве углавном прати уобичајену тематику, карактеристичну за живопис XVII века. У олтарској апсиди заступљене су представе Поклоњења Христу Агнецу и Богородице Шире од небеса. Простор наоса заузимају стојеће фигуре светих ратника, сцена Деизис, затим попрсја светитеља у медаљонима, циклус Великих Празника и стојеће фигуре светитеља. На самом темену свода осликани су различити прикази Христа – Христос Пантократор, затим Христос Старац Дана и Христос Емануил. У ликовном погледу фреске поседују карактеристике зидног сликарства

времена у коме су настале, а ту се убрајају упадљив цртеж, јаке контуре, затим тежња ка декоративном и потчињавање цртежа орнаменту. Порекло сликара који су живописали наос није познато. Поједине сцене сигниране су на грчком језику, па се претпоставља да је међу зографима било и Грка или да је сликарска група можда потицала из наших јужних пограничних области. Ови живописци били су скромнијег сликарског образовања, али су се ипак убрајали међу боље зографе, нарочито ако се узму у обзир тадашње околности које нису дозвољавале нарочито велики уметнички развој и слободе.

Живопис припрате доста је слабији у односу на сликарство у наосу, како у иконографском тако и у ликовном погледу. Тематски репертоар је доста богат, а чине га циклус Богородичиног живота, циклус Христовог страдања, затим представе светитеља, представа Деизиса која чини део данас слабо очуване композиције Страшног суда, монументалне фигуре четворице јеванђелиста и, на самом своду, Небеска литургија. Вероватно услед слабијег познавања појединих иконографских образаца, уочљиве су одређена одступања и грешке, пре свега у Богородичином, као и у циклусу Христовог страдања. У стилском погледу, цртеж је мање наглашен, али је коло-

рит једноличан. Претпоставља се да су припрату живописала три сликара, о чему сведоче значајне разлике у самом сликарском поступку и може се закључити да најдаровитијем међу њима припадају фреске које заузимају

највиши део припрате.

Вредан помена је свакако иконостас из XIX века на коме доминира монументални дуборезни крст са представом Распећа, која се убраја у једно од најлепших ликовних остварења тога времена, о чему сведочи рафиниран колорит са финим прелазима, као и чврсте пропорције и лепа обрада фигура. На жалост, није познато име сликара који је радио ову композицију али се по извесним иконографским и ликовним специфичностима може закључити да је био под утицајем итали-критске уметности. Дуборезни крст, са знатном употребом позлате, као и са великим бројем флоралних и геометријских украса представља право уметничко дело. Претпоставља се да крст није првобитно рађен за Благовештенску цркву, већ да га је ту највероватније донео један од рудничких митрополита, јер се њихово средиште једно време налазило у овој цркви. У подножју крста налази се представа Пијете, заснована на апокрифним и алегоријским представама Христових мука. Овај мотив био је нарочито карактеристичан за западњачку уметност, почев од XIII века.

Поред цркве, значајно је споменути и капелу која је подигнута 1982. године на спрату новоизграђеног конака, а живописали су је, између 1983. и 1985. године, грчки мајстори Адонис Стергију и Спирос из Атине. Сликари

су настојали да на малом простору представе неке од најважнијих сцена и личности из хришћанског живота, међу којима су Рођење Христово, Распеће, Мирносице на Христовом гробу, Рођење Богородице, представе јеванђелиста, пророка и светитеља.

Ризница и библиотека

Неоспорну вредност свакако имају ризница и манастирска библиотека. Најстарије иконе које се чувају у ризници потичу из XVIII века, међу којима се издваја икона Арханђела Михаила из 1759. године, затим Христова проповед у храму и Вазнесење Христово. Икона Св. архиђакона Стефана потиче из XIX века, док су иконе Св. Три Јераха и Св. Ђорђе убија аждаху, настале на прелазу из XIX у XX век. Манастирска библиотека садржи двадесетак руских штампаних богослужбених књига из XVI-II и XIX века са списима који се углавном односе на историју манастира. У манастиру се чува и суд за освећену водицу од белог мермера, настао вероватно око 1800. године.

Црква Благовештења данас трпи извесна оштећења, што је делимично последица земљотреса који су се догађали у последњих неколико година, али и потреса током бомбардовања 1999. године. Живопис је, на срећу, очуван у доста добром стању, осим оних делова зидних слика које су због проширивања грађевине морали бити оштећени.

Манастир Благовештење Рудничко, колико због своје занимљиве историје и духовног значаја, толико и због своје уметничке вредности, заузима свакако значајно место међу српским споменицима XVII века, нарочито ако те вредности посматрамо у контексту врло променљивих политичких и друштвених околности времена у коме је настао.

Ивана Рагоњић

Поводом најновијег „сензационалног открића“

Још једно „изгубљено Еванђеље“?

др Предраг Драгушиновић

Сензацију за ову годину представља књига *The Lost Gospel: Decoding the Ancient Text That Reveals Jesus' Marriage to Mary the Magdalene* (Изгубљено Еванђеље: Дешифровање античког текста који открива Исусов брак са Маријом Магдалином)

Шира јавност је већ навикла да је поједини експоненти „научне“ заједнице с времена на време обрадују понеком новом сензацијом везаном за древно хришћанство. Нарочито пред велике хришћанске празнике појављују се сензационална открића која коначно стављају тачку на нека питања која су вековима пратила хришћанску заједницу или пак доказују да све што се вековима веровало заправо није тако. Сензације тог типа се посредују или кроз белетристику или пак, што је ефикасније, кроз презентацију нових докумената из дубоке прошлости који су били изгубљени или које су пак црквене тајне службе чувале од очију јавности, уплашене да би вера могла бити угрожена ако би садржај тих докумената изашао на светлост дана. На све то је шира јавност навикнута. Не чуди дакле што су се и ове године научна заједница и шира јавност поново узбуркале.

Сензацију за ову годину представља књига *The Lost Gospel: Decoding the Ancient Text That Re-*

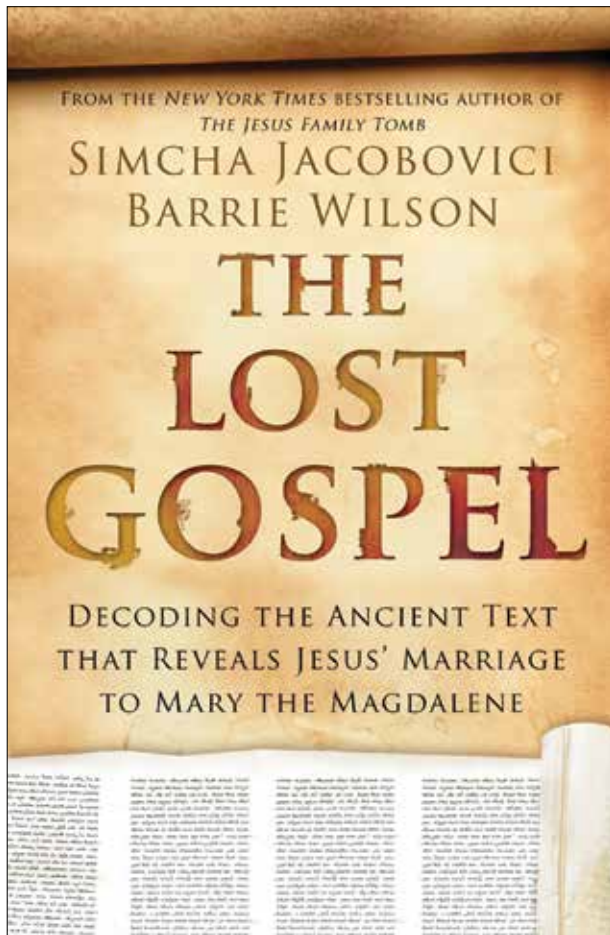
veals Jesus' Marriage to Mary the Magdalene (Изгубљено Еванђеље: Дешифровање античког текста који открива Исусов брак са Маријом Магдалином) чији су аутори Simcha Jacobovici (Симха Јакобовики) и Barrie Wilson (Бери Вилсон). Симха Јакобовики је и пре ове публикације познат широј јавности по своме занимању за библијске древности, нарочито по археолошком лоцирању гроба Исусове породице. Документарни филм који је настао на ту тему стекао је завидну популарност, али и дистанцирање међународне заједнице истраживача Светог Писма.

Када је реч о наведеној књизи, њен индикативан наслов врло брзо је доведен у питање. Као прво, текст који она презентује и тумачи нити је изгубљен, нити је Еванђеље. Као друго, поднаслов сугерише једно крајње произвољно тумачење које не може издржати озбиљну критику. О чему је заправо реч?

Текст објављен у наведеној књизи је сиријски превод приповести о Јосифу и Асенети. Овај

превод настао је у 6. веку после Христа. Ради се о античком тексту о коме је много писано и који је одавно доступан чак и широј јавности. Већ сама чињеница да се ради о једном преведеном тексту из 6. века указује на немогућност да он у било ком погледу буде сагледаван као историјски извор за личност Исуса Христа. Никакву суштинску припадност овог текста епохи у којој је Исус Христос није могуће доказати. Већ овај методолошки прекршај указује на неозбиљност постављене тезе. Надаље, у круговима истраживача не постоји сагласност да ли је у питању јудејски или хришћански текст. Наведени аутори узимају хришћанско порекло текста као чињеницу. Међутим, добар део научника сматра да је у питању јудејски текст чији је циљ био да легитимише склапање бракова између Израјљаца и женских особа која не припадају Израиљу. Ако би текст био сагледан као хришћански, могао је да служи афирмацији универзализма у односу на партикуларне тенденције у

Израиљу, чега уосталом има и у Старом Завету (нпр. Књига о Рути, Књига пророка Јоне). Истраживачи, пак, који сагледавају приповест о Јосифу и Асенети као јудејски текст сматрају да он покушава да понуди одговоре на теолошке и социјалне проблеме јудејске дијаспоре у периоду Другог храма. У сваком случају, било да је текст јудејског или јудеохришћанског порекла, тумачење који нуде наведени аутори не пролази елементарни егзегетски тест. Реч је о једном крајње произвољном читавању савремених недоумица у један антички текст.

Шта, наиме, тврде аутори? Они сматрају да је наведена приповест о Јосифу и Асенети у ствари једна алегоријска приповест. Када се техником алегорезе дешифрира овај текст долазимо до открића да он у ствари говори о нечем другом: он на алегоријски начин говори о Исусовом браку

ним догађајем који нигде није описан. На основу којих паралелизама се врши поређење Јосифа и Асенете са Исусом Христом и Маријом Магдалином? Друга методолошка грешка је да аутори алегорезу посматрају у најширем могућем и немогућем смислу, онако како она никада, па ни у својим најпроизвољнијим облицима, није постојала у античкој егзегези. Алегореза се никада не врши потпуно произвољно, већ се, ако уопште жели да остави било какав утисак на рецепијенте, држи извесних правила. Неопходни минимум је да постоје *два* текста чије сличне референце тумачу могу омогућити да врши алегоријска домишљања. Овде постоји само један текст спорног порекла и то знатно каснијег датума у односу на догађаје који нису нигде ни назначени, а камоли описани, а на које би наведени текст требало да указује.

Књига о којој је реч можда треба да заузме прво мести на листи недавно објављиваних „великих открића која ће променити све у шта се до сада веровало“, и то у категорији најпроизвољнијих и најненаучнијих подухвата. У суштини, ствар треба посматрати слично као „сензационално“ Јудино Еванђеље или још „сензационалније“ Еванђеље о Исусовој жени.

са Маријом Магдалином! Овде долази до даљих методолошких прекршаја. Први је врло очигледан: како је могуће изводити аналогije са догађајем описаним у приповести о Јосифу и Асенети са јед-

Књига о којој је реч можда треба да заузме прво мести на листи недавно објављиваних „великих открића која ће променити све у шта се до сада веровало“, и то у категорији најпроизвољнијих и најненаучнијих подухвата. У суштини, ствар треба посматрати слично као „сензационално“ Јудино Еванђеље или још „сензационалније“ Еванђеље о Исусовој жени. У свим случајевима ради се о текстовима који су у библијској науци одавно познати као апокрифи, списи „скривеног“ и непосредно непознатог порекла који су имали за циљ да промовишу нека спорна учења и ставове или да им дају легитимитет смештајући их у дубоку прошлост. Чак и ако би се прихватило да је наведена приповест о Јосифу и Асенети заиста алегорија у коју су одређени хришћански кругови сакрили сопствену веру да је Исус био венчан са Маријом Магдалином, овај документ једино може да посведочи да је такво веровање постојало код неких маргиналних хришћанских група, али и даље не може да посведочи нити једну поуздану чињеницу везану за земни живот Исуса Христа. Надаље се може напетом ишчекивати који ће следећи апокрифни фрагмент сумњивог историјског и теолошког порекла узбуркати јавност и пољуљати темеље хришћанске вере и Цркве. ■

Библијско воће: нар

Милена Сћефановић Саји

У Светом Писму помиње се шест врста воћа. На десетине пута. Воће у библијским причама има важну улогу, из чега произлази његов друштвени и симболични значај. Једно од најстаријих и најзначајнијих је нар.

Нар је јединствена и мистериозна воћка. Још од Старог Египта, Јевреји су повукли љубав према нару, који је за њих нешто посебно. За древни Израил, воће као нар је много више од хране, има изузетан религијски значај и видно место у култури свакодневице.

Од веровања да нар садржи тачно 613 зрна, следствено 613 заповести у Тори, до брања нара које се поклапа са Даном помирења, прославе Нове године и посебних молитви везаних за нар; први цар Саул седео је под дрветом нара (1 Сам. 14, 2).

Још од библијских времена људи су добијали имена по воћу и та пракса траје до данас. Тако нар (rimmon), може бити лично име (2 Сам. 4, 2), и име града (ИНав. 15, 32).

Ово царско воће помиње се на више места у Старом Завету.

Као украс, нар се појављује на Ароновој свештеничкој одежди (Исл. 28, 33–34). Мојсију је Бог

наредио да стави извезене нарове – шипке од порфирне, скерлетне и црвца (црвене) поређане наизменично са златним звончићима, вероватно обликованим као цвет нара. Арон је ту тунику носио када је служио Господу. Звончићи су присутни ради звука којим се обележава прилаз и улазак свештеника у Светињу над светињама, а нарови на плашту означавају праведност и светост.

Појављује се у метафорама као нпр. у Песми над песмама (4, 3.13; 6, 6.10; 7, 12). Према једном од тумачења, старозаветни текст може да се односи на новозаветни контекст. У хришћанском тумачењу нар се односи на Цркву, због унутрашњег јединства мноштва зрневља у једном плоду (1 Кор. 12, 12.27), као невесту Христову (Ис. 53, 10).

Нар – поштење и непосрамљеност (црвенило образа), значење се изводи из кришки нара помнутих у Песми над песмама.

Представља благостање, избор из обећане земље. Плод нара означава добру земљу, земљу изобиља и благостања у коју ће Господ увести Израиљце после 40 година (Пнз. 8, 8).

Као предмет благослова, да нас у вери благосиља Бог (Аг. 2, 19). У клетви (Јл. 1, 12).

Као објекат наратива, воће које рађа (Бр. 13, 24). Нарови се помињу у причи када Мојсијеви шпијунци испитују земљу Хананску у којој тече мед и млеко. Доносећи нар и лозу са гроздом као доказ, јер нар расте и на виновом лози, они земљу приказују као добру и родну.

Испред Соломоновог храма на два стуба од мједи (бронзе) били су уплетени нарови као плетенице од врха до средине стуба (1 Цар. 7, 18–20) и (Јер. 52, 22–23).

Нар од слоноваче са натписом на јеврејском, једина је реликвија која је остала од Соломоновог храма.

Занимљива, разноврсна тумачења и већина симболике нара долазе од аспеката који упућују на његов облик, боју, унутрашњу структуру и сок. Хиљадама година, нар је сочно и слатко воће, дубоко црвене боје, са обиљем коштунавих бобица (данас, често налиселих).

Нар је сматран светим у многим религијама света. Поштован је кроз векове због својих леко-

витих својстава. Сматра се да поседује способност да продужи живот и веза је између света живих и света мртвих. У кољиво се додају зрна нара која симболишу слаткоћу Небеског царства.

У скоро свакој религији нар се користи као симбол са јединственим профилем. Упућује ка симболизму области: живота и смрти, рођења и вечног живота, плодности и брака, изобиља и просперитета.

Пошто нар није наше аутохтоно воће, порекло речи је турско или вероватно персијско (*anpar*). Територија простирања нара пружа се од Ирана до Египта, са центром на Блиском истоку. Касније обухвата Средоземље, тако да стиже код нас као шипак. Воћка се, иако егзотична, примила и одомаћила.

Нар, шипак, медун, сладун, код нас нема тако истакнуто место у религиозној пракси и култури као код других народа, али има извесну улогу у домаћем култу и употребљава се у неким узречицама. Према Чајкановићу, налази се на трпези за Бадњи дан, а ујутро на Божић један младић са народом обилази око куће и говори: „Добро јутро, доме! Мир Божији и Христос се роди!“ У оквиру аграрног култа, ставља се у цак са семењем са којим почиње сетва, а по варошима у Херцеговини млада приликом уласка у кућу доноси шипак са дукатом унутра и ставља га на огњиште. Изузетно моћна слика. Део је прославе Ђурђевдана и празновања Богородичиног појаса.

Нашао се и на нашим пиротским ћилимима као један стилизовани мотив који употпуњава представу ћилима – врта.

Од латинског назива *rotum* (свако воће, јабука) и *granatus* (има у себи зрна), и плода у облику крупне јабуке, изведени су заједнички називи на разним језицима као *granatapfel* или *romegrante*, што упућује на помисао да је нар био плод искушења или, како неки научници претпостављају, да

је библијски нар воће Дрвета живота због симболике која га одликује, аутентично воће Еденског врта (Пост. 3, 22).

Вртови са воћем представљају једно од најлукузнијих делова древних палата. Вероватно се дрво нара налазило у чувеним Висећим вртовима. Мада научници, пошто нема археолошких доказа, верују да су то били вртови асирске Ниниве. Познато је да су Асирци уживали у вртовима, бавили се спортом и пловидбом, јер су вртови били снабдевени водом. У жућкастим простанствима оазе зеленила биле су прави рајски визуелни доживљај. Вртови шипака помињу се у Песми над песмама. Каснији наследник вртова је идеализовани рустични воћњак на имању.

Јеврејима нар представља праведност, а хришћанима живот и наду на вечни живот.

Јединствен пример у хришћанској уметности касне антике је мозаик са представом Христа са христомграмним ореолом, окружен плодовима нара који симболизују вечни живот. Нарово дрво и плодови могу се наћи на рановизантијским подним мозаицима базилика у Македонији, на којима су представљене рајске баште.

Представљен нар у руци у антици је симбол смрти и крви. Он симболише повратак пролећа и подмлађивање, а у хришћанству представља наду у бесмртност и васкрсење душе. Ботичелијева Богородица и Христос Младенац држе у руци нар са отвореном кором, симбол Христовог страдања и Васкрсења.

Отворен плод нара упућује на Божију милост, зрна на многора-

Сл. 1. Фрагмент текстила са стилизованим дрветом нара, веома распрострањен у кућном ентеријеру. Таписерија можда алудира на врт или се може читати као слика небеског раја, као што је нар симбол бесмртности; VI–VII век, вероватно Египат, музеј Лувр

Сл. 2. Ћилим са мотивом Дрвета живота у централном пољу и наровима на стаблу са још мањих дрвета са ћуловима (ружама), наровима, птицама и другим ситним орнаментима, ср. XIX века, Пирот

Сл. 3. Савремени јерменски уметник Толак Шахинијан (Tsolak Shahinyan) користи мотив нара, значајног воћа у јерменској култури

Сл. 4. Христос са монограмним ореолом, римски мозаик, IV век, Дорсет, Енглеска

зличитост премудрости Божије (Еф. 3, 10), цветање на плодност, а сок на отвореност и (јеванђељско) дељење са другима (Пп. 8, 2).

За Римљане нар је означавао брак. У античкој Грчкој део је митологије посебно везан за причу о Персефони. Представљан у уметности, посебно у скулптури као воћка, али и као сфера и круна. Паусанија у II веку каже за нар да је мистериозно воће, прекривено (светим) тајнама. Код Грка је нар данас симбол обиља, плодности, среће и напретка, везан за значајне велике празнике као што су Божић и Ваведење Пресвете Богородице. Традиционално се уноси у нов дом и доноси на дар. Присутан је на свадбама, празничном столу и прослави Нове године.

Усавршавање – дељење знања

Знање – формално и неформално образовање

Саша Велимир

Данас се образовањем губе све културолошке, политичке, финансијске и технолошке границе. Тенденција будућег доба је доживотно учење, и оно се примењује на све чланове друштва без изузетака.

Савремено друштво XXI века одликује се трендом пораста нивоа општег образовања. На основу бројних истраживања дошло се до прогноза да ће образовање постати најобухватнија делатност у друштву. Готово индустрија која се пројављује на различите начине. Наиме, учење и усавршавање постаће далеко више од онога што се досад под тим подразумевало. А једна од новина биће наставак учења током целог живота, у различитом обиму и различите врсте, у зависности од животне доби.

Савремени начин живота доноси нова правила, од глобализације, технократије, компјутеризације, загађења, људских права, пандемија, урбанизације, светске економске кризе... Од нас се свакодневно очекује одређена психолошка издржљивост, да добро перципирамо, увиђамо све битне односе и релације, брзо доносимо одлуке, будемо сконцентрисани, контролишемо емоције... Бомбардовани смо информацијама, а селекција је кључ за снажање у урбаним џунглама.

Од малена учимо на основу повратних реакција, а садашња лекција нам је свакако сазнање да је образовање невидљива имовина која има своју реалну вредност. Са образовањем данас губе

се све културолошке, политичке, финансијске и технолошке границе. Тенденција будућег доба је доживотно учење, и оно се примењује на све чланове друштва без изузетака.

Неопходна ствар би била упознати се са процесом сазнања и његовим могућностима. Најнижа компонента у хијерархији знања је податак. Он чини атом знања, представља чињеницу која има одређено значење. Следећа је информација која је део анализе и организације података, чиме се добија ново значење. Из процеса информација произлази компонента знања. Знање је скуп чињеница, информација и вештина стечених искуством. Знање представља интерпретирану информацију, односно информацију која је стављена у контекст. Под знањем се подразумева истинито веровање. Сама структура и организација знања се мења. Знање је интелектуална моћ. Док мудрост представља најбољу употребу знања, целокупну перспективу. Оно је најдубље, најбогатије и највредније, и налази се на највишем нивоу хијерархије знања.

Међутим, даље питање које се намеће је то шта све данас представља знање, који облици знања постоје и на који начин се усвајају.

Знање се стиче на различите начине и укључује комплексне

когнитивне процесе (перцепцију, учење, комуникацију, асоцијације и резоновање). Један од начина стицања знања је кроз образовање. Међутим за данашњу поставку стицања образовања неопходно је познавање савременог историјског контекста. Наиме, са глобалним развојем, убрзањем науке и технике, као и социјалним и економским променама, током 60-их и 70-их година XX века мењају се и потребе за оним што би образовањем требало да стекнемо. Поред формалног вида образовања у том периоду почињу да се јављају потребе и за неформалним, јер формално није успело да испрати све те промене и одговори на постојеће изазове (из извештаја Комитета за културу и образовање при Савету Европе из 1999. године). Наиме, неформално образовање прати актуелно тржиште и постаје допуна формалном образовању. А званично 1972. године Унеско га је дефинисао као „организовану едукативну активност, ван формалног система, која има за сврху да задовољи потребе корисника, али и циљеве учења“.

Формално образовање подразумева један традиционални приступ и захтева институционалну форму. Прописано је правним актом, а одређено планом и

програмом. Оно омогућава пре свега стицање основних знања и вештина, има хијерархијску структуру (наставник је носилац знања, а ученик прималац) и подељено је на степене (основна школа, средња и факултет). Омогућава стицање дипломе, звања и статуса у друштву. По својој природи је углавном нефлексибилно и неприлагођено индивидуалним потребама.

Међутим, као што је истакнуто, у модерном друштву су потребне нове вештине, додатна знања, уз истовремен процес промовисања вредности као што су – социјална равноправност, доступност образовања за све и активна партиципација у демократском животу. Овом чињеницом омогућен је простор за појаву неформалног и информалног образовање. Како расту прохтеви образовног нивоа, појачава се коришћење свих средстава која могу бити од користи. Идеја је да се направи систем који ће сваком појединцу у сваком моменту, без обзира на године и професију, пружити могућност да савлада нека нова знања. Можемо рећи да неформално образовање данас представља невидљиву снагу друштва. Оно подразумева пре свега нешто што има свој оквир. Прилагођено је циљној групи, флексибилно је, на добровољној је бази, независно од година, искуства, претходног образовања, интерактивног је карактера (подразумева хоризонтални однос). Базира се на пракси и личном искуству, а засновано је на конкретним животним потребама. Под неформалним образовањем се подразумевају бројни курсеви, семинари, кампови, програми, радионице... Неформални програми деле се на две категорије, једни служе за стицање различитих знања и вештина, док се други тичу васпитања, под тим се мисли на учење ставова и позитивних животних вредности.

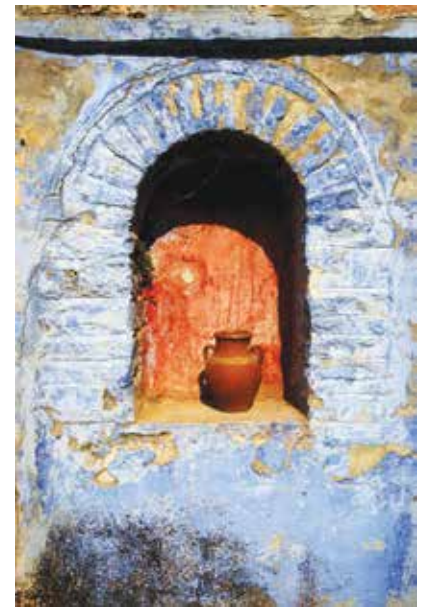
Неформално стицање знања има холистички приступ (когни-

ција, емоције и понашање). Представља један вид личног развоја, иако не подразумева увек дипломе и сертификате. Може нам помоћи да боље упознамо себе, своје потребе и слабости. Такође да порадимо на својим квалитетима и тиме себи омогућимо више могућности, а намењен је различитим групацијама, од млађе популације, родитеља, до имиграната, маргинализованих скупина...

Током живота се спонтано стиче и нешто што се зове животна школа. Настаје кроз интеракцију како са примарним тако и са ширим окружењем, без плана и структуре. Управо кроз овај вид се савладавају прве речи, начин играња, хоби и још многе друге ствари које се не могу научити кроз школе и курсеве, већ се стичу животом.

Битно је споменути и конкретне слабости традиционалног, формалног вида образовања, нпр. затворен је за старије, затим дискриминативан у односу на запослене, а постојећа номенклатура занимања не постоји у оквиру формалног образовања, односно не познаје бројна занимања и професије који су данас тражени. А тек у будућности послови као и начин на који ће се обављати биће потпуно другачији у односу на данашње. Убрзан је темпо живота, и тек ће се убрзати, као и усавршавање звања и личног развојка. У суштини, у оквиру образовног система промене које ће се појавити биће усмерене на начин на који учимо, пре него на оно шта учимо.

Широк је спектар могућности обуке у неформалном образовању. Обухвата семинаре комуникацијских вештина, семинаре о тимском раду, активизму, писању професионалних биографија, представљању себе у најбољем светлу при разговору за посао, стручно усавршавање за боље родитељство, затим помоћ или савете за децу са посебним потребама можете добити искључиво у невладиним организацијама које нуде програме неформалног образовања, како за вас тако и за ваше дете, упознавање са демократским начелима... А о његовом значају говори и чињеница да је „Министарство просвете и спорта Републике Србије у свом званичном документу *Квалитетно образовање за све*, као једну од главних снага реформе школства, навело невладине организације које се баве неформалним образовањем.“

Детаљ са Свете Горе (фото: Ђакон Д. С. Танасијевић)

Оно што је такође плус код неформалног образовања је постојање мноштва разноразних курсева, и сваки промовише различите друштвене вредности. Јачају се вредности као што су друштвена равноправност, сарадња, међусобно разумевање и толеранција.

Видимо да образовање није више процес који је ограничен традиционалним, временским и просторним границама. На снази је учење у најширем могућем контексту, било где, кад и било како. Појединци шире своје знање, самостално истражују и тиме имају већу одговорност.

Академски концепт бива превазиђен и комбинује се формално, неформално и информално образовање, а самим тим се прате и актуелна тржишна дешавања. Тенденција је да се од малена пружа широк спектар

могућности. Самоиницијатива и додатна питања отварају пут ка размишљању, ствара се опште стање радозналости и отвара пут ка знању, док критичко мишљење представља кључ ре-зоновања.

„Данас формално и неформално образовање јесу комплементарни, заједно коегзистирају“ (из извештаја Радне групе задужене за неформално образовање, при Савету Европе, 2001. година). Неформално образовање је постало неопходни концепт модерног образовања, и снага друштва се управо крије у њему, а с временом добија све веће место у вредносном систему сваког од нас. Оно води личним, социјалним и професионалним компетенцијама, такође „унапређује грађанске слободе, међуљудске и међуетничке односе, активне социјалне партиципације, заштите и подршке маргинализованим, хендикепираним и угроженим групама, заштите животне средине, заштите и унапређење здравља, брига за родитељство и породицу, развој личног идентитета, усавршавање за рад“, поручује Министарство просвете и спорта Републике Србије.

Наш трајни квалитет представља способност да константно стварамо нова знања. Ми сами креирамо вредносне мреже и системе, а кроз знање подижемо свест на виши ниво, и тиме купујемо своју слободу и независност. На путу личног усавршавања имајте на уму да је суштина ове приче дељење знања, јер управо оно томе и служи. Јер како је рекао Чарлс Дикенс „постоји мудрост главе и мудрост срца“, стога га несебично и беспредметно делите међусобно, и тиме га удвостручите. ■■

Одговорност за национално помирење

Владимир Марјановић

„Блажени миротворци, јер ће се синови Божији назвати“ (Мт. 5, 9).

Ове године се обележава седамдесет година од ослобођења Београда у Другом светском рату. Крајем 1944. године партизанске снаге заједно са јединицама Црвене армије протерале су немачке окупаторе из највећег дела Србије, а Југославија је ослобођена маја 1945. године. Други светски рат на простору Југославије био је веома сложен, јер је постојало мноштво војних формација, окупаторских, антиокупаторских и колаборационистичких. Окупација је за српски народ значила биолошку угроженост. У многим крајевима Србије су заједно са Јеврејима и Ромима изложени систематском прогањању и убијању. Зато су се многи одлучили на оружани отпор.

Два покрета отпора

У окупираној Југославији су постојала два антиокупаторска покрета отпора: четнички и партизански. Иако идеолошки супротстављени, четници и партизани имали су идентичан циљ, а то је било ослобођење Југославије од нацистичко-фашистичке окупације. И једни и други су током рата добијали помоћ и подршку од савезника за борбу против сила Осовине. Окупационе власти су их сматрале својим непријатељима, док су за њиховим вођама биле расписане потернице. Ипак, између ова два антифашистичка покрета отпора, после кратко-трајне сарадње, дошло је до међусобног сукоба који је прерастао у

грађански рат – рат са трагичним последицама.

Српско-српски сукоб

На простору Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине, Лике, Далмације и Кордуна од 1941. до 1945. године беснео је прави братоубилачки рат. Окупација због тога није била једина несрећа која је задесила српски народ.

Грађански рат између четника и партизана се може назвати и српско-српским сукобом, јер су већину обеју јединица чинили Срби. Често се догађало да у породици један брат приступи једној, а други служи другој војсци, те да у борби постану директни противници. Понекад су овакви сукоби доносили више жртава него окупаторски напади. Злочина је било на обе стране. Крај рата није означио и крај подела и сукоба, већ освету над побеђеним противницима, политичку репресију и обрачун са идеолошким непријатељима нове власти. Током комунистичке владавине поражена страна била је окарактерисана као изразито непријатељска и издајничка.

Идеја националног помирења

Подела на четнике и партизана није једина подела у српском народу, али је најупечатљивија и најдуже траје. Осамдесетих година прошлог века започете су прве иницијативе које су за циљ имале

национално помирење међу Србима и превазилажење деоба из Другог светског рата. Национално помирење значило је рехабилитацију и „скидање анатеме“ са Југословенске војске у отаџбини и њених припадника. Многобројни истакнути интелектуалци и политичари су подржали идеју помирења четника и партизана. Иако су постигнути извесни резултати на том плану, та подела је актуелна и данас.

Међутим, постоје примери који сведоче да има људи који су самоиницијативно и без острашћености кренули путем истинског националног помирења и на том путу остварили значајне кораке.

Заједнички споменик у селу Влакча

Пре неколико година, у шумадијском селу Влакча подигнут је заједнички споменик погинулим четницима и партизанима из тог краја. Он је постављен у близини Цркве Успења Пресвете Богородице где се налазе и споменици погинулима у балканским ратовима и у Првом светском рату. Мештани су сопственим средствима подигли овај споменик помирења, а освештао га је Епископ шумадијски Јован.

У Србији већ деценијама постоји велики број заједничких споменика српским, аустроугарским и немачким војницима погинулим у Првом светском рату на супротним странама. Слична обележја погинулим Србима у грађанском рату 1941–1945. још увек су реткост. Зато је споменик у селу Влакчи јединствен и драгоцен.

Парастос погинулим четницима и партизанима у Црној Гори

У Црног Гори, у Пријелози-ма (код Бијелог Поља), 2. маја 2011. године служен је парастос за 59 мештана овог места, који су у Другом светском рату стра-

дали као припадници Народно-ослободилачке војске Југославије и Југословенске војске у отаџбини. Парастос је служио Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије са свештенством. Његова беседа носила је поруку помирења и опомене:

„Нека нас Божија милост и свјетлост просвећују у све дане живота, да знамо да извучемо поуку, да тамо гдје су гријешили наши очеви не гријешимо и ми. Да знамо да нађемо прави пут и да више не гријешимо, него да чувамо једни друге. Свачију жртву поштујемо и свакога ко је погинуо треба поштовати, јер је он нечији син, нечији отац, брат или сестра.“¹

Овакве и сличне иницијативе које долазе од потомака жртва или мештана крајева који су директно били погођени грађанским ратом представљају мали корак, али јесу истински примери националног помирења.

Помирење нема алтернативу

Период Другог светског рата у Југославији вероватно ће још неко време бити предмет расправе историчара, политичара, интелектуалаца. Таква расправа у којој сви могу да изнесу своје мишљење и своја гледишта је веома позитивна. Једино тако се и може доћи до консензуса и до праве истине о Другом светском рату на територији некадашње Југославије. Без истине нема ни помирења.

Ново време пред све нас поставља нове изазове. Социјалистички систем је пропао, а Југославија је нестала у новом крвавом рату. Данашња Србија није ни парламентарна монархија, нити социјалистичка република. Генерације које долазе имају могућности да без идеолошке острашћености и искључивости ставе тачку на поделе из Другог

¹ Види: <http://www.eparhija.me/parastos-za-stradale-prijelozane-u-drugom-svjetskom-ratu-11>.

Детаљ са Свете Горе (фото: Ђакон Д. С. Танасијевић)

светског рата и остваре истинско национално помирење. То не значи пуко изједначавање једних и других, јер то једноставно није могуће. Али је могуће не настављати ову поделу у даљој будућности. Потребно је предано и искрено радити на важном националном задатку српско-српског помирења.

Светосавски пут

Један од узора за српско помирење могуће је пронаћи у поступцима Светог Саве. Као што је познато, овај светитељ је био истински миротворац у држави коју су потресали међусобни сукоби његове старије браће, Стефана и Вукана Немањића, око наслеђивања престола. То је била нека врста грађанског рата који је изнутра слабио земљу. Свети Сава је успео да над моштима њиховог оца, Светог Симеона Мироточивог, помири своју завађену браћу, што је довело и до смиривања унутрашњих прилика у тадашњој Србији.

Основни темељ националног помирења не треба да буде јефтина политичка рачуница, већ искрени хришћански и светосавски пут. Светосавље је најбољи и једини лек за превазилажење свих српских подела.

Слово о прећутаном

Живорад Јанковић

По природи посла комитски покрет је ван потпуног увида и измиче методу научне обраде. Какав би то тајни покрет био ако би се о њему писало по виђеном начину?

Познато је да званична слика значајних догађаја, особито ратова, не задовољава ни саме учеснике. Остали, сем ретких изузетака, имају да се помире са „понуђеним“ виђењем и привидом како су упознати са токовима збивања. Касније настали радови чешће и радије иду на „разраду“ створене представе него што би били спремнији да приступе критичком разматрању. О могућој потпуној замени такве слике не размишља нико. Требало би бити „довољно будала“ па се тога прихватити.

Значај сведочења учесника осетио се већ у „међуратном“ периоду, ако се тако може назвати период од непуне године од Брегалнице до Цера. „Радови појединих ратних учесника имају нарочиту вредност и добродошли су, јер они извесне стране ратних догађаја могу боље и подробније описати но што је то било могућно урадити у кратким ратним извештајима званичних органа.“

Својевремено су ратни планови Аустрије прављени за случај да се ратује само са Србијом и тад се могло мислити о потпуном успеху. Однос снага тада је такав да скоро може да гарантује остварење циља. У новим условима кад сукоб очевидно узима европске размере смањује се и могућност успеха. Дошло се дотле да је однос снага скоро исти код нападача и

браниоца. Код агресора под таквим условима мање су могућности јер им недостаје основни мотив – нужда опстанка и спремност за жртву.

Радо се у описима мемоариста и по извештајима говори о великом броју непријатељских жртава. По записаним сећањима честе су слике плавих пољана прекривених палим непријатељским војницима. Не одолева тој магији ни сам војвода Путник. Кад се сведу бројке, однос жртава је 1:1,5 у корист Срба. Он је запажен већ код церске победе и задржао се и касније на нивоу војевања целе 1914. године.

Губици бранилаца су застрашујући. „Подофицира је јак мало. Изгинули су. Требали су примером да предњаче. Сваки други је био Милош Обиљећ, Краљевић Марко, Стеван Синђелић или Рајић. И нестало их је. Остала је проређена народна војска... Жртве су већ дошле у број који се више не бележи, већ само са извесном равнодушностју каже. Па ипак, у Србији наста релативан мир...“

По природи посла комитски покрет је ван потпуног увида и измиче методу научне обраде. Какав би то тајни покрет био ако би се о њему писало по виђеном начину? Остаје да се нагађа који обим је имао и шта се ту стварно урадило.

Званично су почетком рата постојала четири четничка од-

реда: Златиборски, Јадарски, Руднички, Горњачки, а њихови команданти су: Коста Тодоровић, Војин Поповић (Војвода Вук), Војислав Танкосић и Велимир Вемић. Јадарски одред је у толикој мери укључен у акције да се скоро сав „истопио“.

Срби се 1912. спремају за рат. У ствари то је само последња фаза деценијских па и вековних припрема за слободу од турског јарма. Још средином „претпрошлог“ века (око 1850) на приговор чланова задруге да им коњ није потребан домаћин одговара да ће и те како бити потребан „кад се пође на Косово“ и било је то шест деценија пре коначног поласка.

И поред солидно и свестрано изведених припрема кад су и врапци по Београду говорили – по сведочењу познатог научника Милутина Миланковића – да се одлучујућа битка очекује на Овчем Пољу – Срби су били изненађени „сачекивањем“ испред Куманова. А међу онима који су изненађени до те мере да не знају ни шта се око њих збива а камоли негде „тамо“ у дубини туђих снага су и припадници одреда познатог четничког војводе.

Није далеко од тога ни оно што се збива две године касније. У претходним ратовима искусни и невољом прекаљени Срби допуштају да буду изненађени на својим огњиштим. Потребно је време да се

Пред победоносни противудар на Сувобору одвија се сива зона живота – као колективног сна. Ко може у очајницима око Мионице да препозна јунаке у биткама од Зебрњака до Цера.

уоче планови нападача – што је разумљиво – он је носилац „иницијативе“. Ако се није то могло раније знати да би се благовремено одговорило распоредом својих снага – могло се знати где је, куда иде докле је стигао...

Стање на терену је далеко од тога. „О непријатељу пред фронтом овог одреда није било тачних података... (реч је о фази повлачења). Одаслате патроле да извиде нису се још повратиле... Извиђача нема. Сигурно су погрешили правац и скренули другим путем, што се доцније и потврдило.“

Уместо тога, код противника се осећа већа смелост. „Три сељака – по свему преобучени шпијуни. Дошли око подне и распитивали се где се налази наша војска и докле је дошла; зна ли где су Швабе? По говору се да приметити да нису наши сељаци и крију се у мурузе и шуме, немају пушке али имају скривене револвере, обучени су у сукнено одело.“ Ово су први додир домаћих сељака са патролама нападача. Срби су на своме а наступају са више опреза и мање одлучности и вештине.

Сувише често се у сведочењима помиње случај и (не)срећа. Комите ту као да нису од неке посебне помоћи. То су људи војници по „призиву“ не по мобилизацији и сили закона, дотерани у ратове страхом од казне. Вештина посла се састоји и у учинку ударом по непријатељу и по вештини како избећи из његовог смртоносног „загрљаја“. Овде није могуће гово-

рити много о учинку. Он је обично далеко од „очију“ сведока и под окриљем мрака. Аустријски војници се страше и на њихов помен. Јасно се огледала бојазан од комита које свуда виде и налазе. Сваки војник трећег позива за чување границе сматран је за комиту само зато што није био у војничком оделу...“

Питање је како мало успевају у оном „преосталом делу посла... Отићи тамо и не вратити се можда и није. Пуноћа деловања се показује кроз успешан повратак и извештај. Формула рада „рођеног“ комите била би ова: „Каплар Стеван Јовић из Шетоња, кадровац из 1911. г. Како погледа терен, знао је где су противници и како им треба прићи – без губитка. Ниједан пут није био рањен. Као победник увек је долазио па и овог пута...“ Наведени пример „рођеног“ војника ретко се среће по одговарајућим текстовима и стога делује као велики изузетак. Чешће су овакве слике: „У Осечини прикупљени су остаци чете. Кад су се четници пребројали, видело се да их нема више од половине.“

Комита К. Тодоров који се убио као рањеник у Босни... дао пиштољ ађутанту да га убије, а овај одмах пао од аустријског метка... „Имали смо сви по три бомбе, тако да две употреби-мо у одбрани, а једна да буде у

Војин Поповић (1881–1916) – познат као војвода Вук – је био комитски војвода који је учествовао у борбама за Македонију, у балканским ратовима и у Првом светском рату – као командант Добровољачког одреда на Солунском фронту (фото: <http://sr.wikipedia.org>)

приправности за себе.“ Нажалост, ова последња је сувише често коришћена управо за ту намену. Жртва је било много више од правог успеха.

Пред победоносни противудар на Сувобору одвија се сива зона живота – као колективног сна. Ко може у очајницима око Мионице да препозна јунаке у биткама од Зебрњака до Цера. Ту је потамнели сјај медаља добијених тек пре неколико седмица. Још теже би било неког убедити да само за две недеље предстоји општи васкрс ових смућених и очајних патника који носе и своје невоље и страдања избеглог народа.

Шта може више да разори морал српског борца у повлачењу од погледа на колоне страдалника који не желе да се одвоје од своје војске – тада подједнако немоћне узданице. ■■

– Како нас је видео и заволео Швајцарац Рајс (22. део) –

Аустроугарска војска на прилизима Београду, фотографија из 1914. године

Тито – водник на српском фронту

Анђоније Ђурић

– У биографији писаној 1935. године Тито наводи да је 1914. године био на српском фронту, а у оној из 1945. то не помиње –

Према др Владимиру Дедијеру, Тито је о свом животу у овом периоду написао три биографије. У биографији, писаној 1935. године, Тито је навео и ово:

„У јесен 1913. год. био сам позван на одслужење војног рока. Служио сам у 25. пешадијском пуку у Загребу. Почетком августа 1914. године отишао сам на српски фронт као водник. На српском фронту остао сам до другог одступања аустријске војске у децембру 1914. године. Почетком јануара 1915. пребачен сам у Галицију на руски фронт. Пао сам у руско заробљеништво 12. априла 1915. год. Лежао сам рањен и болестан 11 мјесеци у Успенском манастиру у граду Свијажску. Из Свијажска преведен сам у град Алатир, гдје се сконцентрисао српски добровољачки корпус за фронт у Добруци. Заједно са 70 другова одбио сам да идем на фронт. Превели су нас у град Ардатов и додijелили на рад сељацима.

Ја сам радио у селу Каласјејево као машинист у млину једног кулака. У јесен 1916. год. пребацили су ме са осталим ратним заробљеницима на Урал и распоредили на рад у жељезници. Радио сам у граду Кунгуру на жељезници као преводилац и био старешина ратних заробљеника. Овдје сам се упознао са жељезничарским радницима. У лето 1917. год. побјегао сам са овог рада јер сам био подвргнут суровим мјерама и казнама зато што сам штитио интересе радника – ратних заробљеника.

Побјегао сам у Лењинград у јуну и хтио сам да се запослим у Путиловским заводима и да радим у својој струци. Али пошто су у јуну биле велике демонстрације, у којима сам и сам учествовао, промијенио сам своју одлуку и побјегао у Финску с намјером да се пребацим преко границе.

У Финској су ме ухватили, па сам у Лењинграду одлежао три недјеље у затвору. Из Лењинграда

повели су ме под стражом назад у Кунгур, али на путу сам опет побјегао и отишао у Сибир путујући највише пјешке.

У Сибир сам стигао новембра 1918. год. Тада је већ била успостављена совјетска власт. Због слабог здравља, а по савјету својих другова, отишао сам на рад у степу. Отишао сам у село Михајловка, богољупска општина, омски срез. У селу Михајловка радио сам као машинист на парној вршалици сељака: С. Шкљарова и Д. Табачека до августа 1918. год. Да не бих био мобилизиран од стране Чехословачког или Српског корпуса, прешао сам у киргијски аул (село), гдје сам радио као машинист у млину Киргиза Исаија Цаксенбајева до септембра 1920. год.

Већ у прољеће 1918. год. поднио сам писмену молбу за пријем у совјетско држављанство и за пријем у Партију. За вријеме Колчаковог преврата (удара Чехословачког корпуса) ја сам остао у степи, по-

што су сви путеви к Омску били одсјечени. За вријеме Колчакове власти ја сам међу сељацима водио агитацију против бијелих, па су ме ту сматрали за комуниста.

Године 1918. оженио сам се грађанком П. Д. Белоусовом, кћерком једног сељака из села Михајловке. Моја жена Е. А. Николајева сада је члан ВКБ (б) и инструктор шировског рајона.

Са сагласношћу својих другова у Омску, у септембру 1920. године, отпутовао сам са женом у Југославију.“

Десет година доцније, у новим условима и новој држави у којој је Јосип Броз Тито и њен председник и врховни командант и шеф Партије, пређашња аутобиографија није више одговарала свом аутору, па је, 1945. године, написао другу. Најбитније у њој је следеће:

Аутобиографија без српског фронта

„1913. год. у јесен регрутован у Аустроугарску војску, и служио у Загребу у 25. пуку домобранском.

1914. год. у почетку августа пошао у рат као подофицир водник. 1915. у априлу заробљен са цијелим батаљоном од Руса. Налазио се у заробљеништву до септембра 1920. год.

Лежао 13 мјесеци у болници у Свијажску. Послије се налазио на раду у Ардатовском срезу, у Симбирској Губернији, даље у Кунгуру, Пермска Губ.

У априлу 1917. год. побјегао са рада збор... у Лењинград. Учествовао у јулским демонстрацијама. Касније побјегао августа у Сибир, гдје сам остао до доласка у земљу.

Моје учешће у руској револуцији је незнатно, иако сам још пре фебруарске револуције симпатизирао и којешта помагао. Мој приступ у Партију у Омску 1918. такође не рачунам, јер је тада тамо све скупа било шашаво. Моје чланство је непрекидно од 1923. год.“

Нови услови, нова аутобиографија: нема, као што се види, у њој

ни српског фронта, ни почетка августа 1914. године, кад је његова јединица, 25. регимента, форсирала Дрину и прешла на српско земљиште, нема ни другог преласка преко Дрине, нема ни децембарских бојева, ни другог одступања аустријске војске. Укратко: нема ни помена о учешћу у рату против Србије. Да ли је Броз сам смислио своју нову биографију, или су му у томе помагали блиски сарадници није познато, мада то није ни битно. Битно је да ју је он прихватио као своју.

Али, да видимо шта даље наводи др Дедијер:

„О доживљајима од 1914. па до 1920. године Тито је у *Аутобиографији* објављеној у Лајфу 1952. године опширно говорио. Овде ћемо узети само два одломка, који се односе на његово учешће у рату до 1915. године, као и један одломак о његовом учешћу у октобарској револуцији у Русији.“

„Војниковање у аустроугарској армији из неколико ме разлога није привлачило. Била је то угњетавачка армија која није у ропству држала само мој народ него је служила као средство за подјармљивање других народа. Штовише била је то старинска и неинтелигентна армија. Дјеловала је по правилима и формулама, и умјесто да научи људе како да се боре, учила их је како да вјежбају. Снажно је одвраћала од индивидуалне иницијативе. Уноточ томе, ја сам користио све прилике да научим о војној знаности највише што сам могао. Постао сам најмлађи наредник-водник у пуку. Побјеђивао сам на пуковским такмичењима у мачевању (касније друга награда на армијском такмичењу у Будимпешти), а постао сам и добар скијаш.

Рат је букнуо 1914. године. То се снажно осјетило у Хрватској, а природно и у нашем пуку. Многи од нас у рату су видјели могућност да се коначно ослободимо робовања хабсбуршком Царству. У том сам смислу говорио војницима, али ме је један старији на-

редник-водник, одан императору Фрањи Јосипу, издао и ја сам се нашао затворен у утврди Петроварадин на Дунаву.

Без доказа о Петроварадину

Јосип Броз, дакле, није ни видео српски фронт, нема појма о Дрини, Јадру, Мачви, о рату против српске војске и српског народа, уместо на фронт он је, судећи по сопственом казивању, заглавио у Петроварадинској тврђави.

Историчара-истраживача и научника др Дедијера посебно је, чини се, занимало ово поглавље Брозовог живота, па је покушавао да дође до документа о његовом затварању у Петроварадину. Узалуд! До таквих докумената није могао да дође, а није, без сумње, смео да изрази сумњу у Титово казивање. Отуда се обратио Стевану Дороњском молећи га да учини све како би се најзад одгонетнула ова прича о Брозовом хапшењу.

Стеван Дороњски је одговорио др Дедијеру:

„Драги Владо,

Примио сам Твоје писмо у којем си тражио да Ти помогнем да дођеш до докумената о истрази против друга Тита у Петроварадину крајем 1914. и почетком 1915. године.

Замолио сам другове у Војводини да испитају где би се такви документи могли наћи, уколико их има у Војводини. Из приложених одговора, које сам добио, видећеш да у одговарајућим институцијама Војводине не постоје документи које тражиш.

Као што видиш, имао сам добру вољу и настојао сам да нешто учиним, али, на жалост, без резултата.“

Тражили су оно чега није могло бити. Тражио их је др Дедијер и у Бечу – ни тамо их није било. Јасно је да је то била измишљена прича за светску и домаћу јавност с циљем да се сакрију трагови о Брозовом учешћу у рату против Срба.

— *наставиће се* —

Историјске слике из Архива Српске Православне Цркве

Павле Швабић (1861–1926) као професор Београдске богословије и историчар Цркве

Радован Пиљивовић

У плејади српских богослова који су се у XIX веку образовали на руским високим богословским школама име Павла Швабића заузима посебно место. Његовог имена се и данас морамо подсећати иако је српска историографија према својим резултатима много даље одмакла. Павле Швабић се бавио историјом Цркве, опште хришћанске, али и наше помесне Српске Цркве. Родио се 1861. године у Божурњи код Тополе, Нижу гимназију је свршио у Београду, а затим и Београдску богословију. Као ђака који се истицао марљивошћу и знањем Митрополит Михаило Јовановић га је са једном групом богослова послао на даље усавшавање у Русију. По повратку добио је намештење у Београдској богословији у којој је предавао историју Цркве пуне три деценије и пет година. И после пензије, по окончању Првог светског рата, био је реактивиран и службовао је у Министарству вера као начелник Православног одељења. Упокојио се 1. марта 1926. године у Београду.

Савременици су његов академски рад оцењивали следећим речима: „Када се деведесетих година вратио из велике и силне православне Русије као кандидат богословља, поверена му је у Београдској богословији катедра црквене историје, коју је без прекида, с поносом и великим успехом, држао пуних тридесет и пет година. Нарочиту пажњу у свом књижевном и наставничком ра-

ду обратио је на историју Српске цркве тринаестог и деветнаестог века и успео је да по архивским изворима многе ствари открије и изнесе у правој научној опреми.“ Павле Швабић се учио у Петроградској духовној академији, а историју Цркве је слушао и у даљем раду на том пољу се специјализовао код чувених историчара Василија Васиљевича Болотова (1854–1900) и Ивана Савича Паљмова (1855–1920).

Павле Швабић припада другом таласу српских богослова који су из Србије ишли на даље школовање по разним духовним академијама у Русију. Тај талас је уследио после српско-турских ратова 1876–1878. године. У првом таласу кога су обележили Митрополит Михаило Јовановић, епископи Нестор Поповић, Сава Бараћ, Јероним Јовановић и Мојсеј Вересић, даље Митрополит Инокентије Павловић, а затим Алимпије Васиљевић, Сава Сретеновић и други, највише су на пољу историје Цркве радили Светозар Никетић,

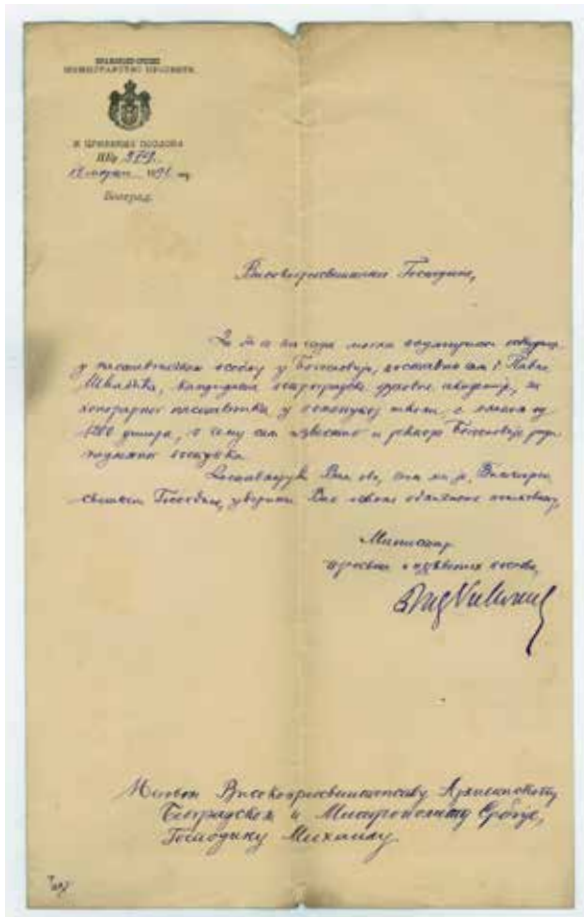

Швабићева Историја хришћанске цркве за ученике богословија, књ. I, Београд 1894. г.

Епископ Никанор Ружичић и Милан Ђурић. Никетићев рад *Историјски развитак српске цркве* значајан је због прве периодизације српске црквене прошлости, Никанор Ружичић је дао прве синтезе: *Историја српске цркве*, књ. 1 и књ. 2 (Београд 1893, 1895. године), а Милан Ђурић је остао забележен по монографијама о *Српском архиепископу Данилу II* и *Прошви Матвији Ненадовићу*.

На основу прворазредне архивске грађе написао је следе-

Постављење Павла Швабића за хонорарног наставника Београдске бо- гословије, 17. март 1891. године

Краљевско-српско
Министарство просвете
и црквених послова
ЦБр. 379
17. марта 1891. год.
Београд

Високопреосвештени Господине,

Да би се за сада могла подмирити оскудица у наставничком особљу у Богословији поставио сам г. Павла Швабића, кандидата петроградске духовне академије, за хонорарног наставника у поменутој школи, с платом од 1200 динара, о чему сам известио и ректора Богословије ради надлежног поступка.

Достављајући Вам ово, част ми је, Високопреосвештени Господине, уверити Вас о своме одличном поштовању,

Министар
просвете и црквених послова

ће радове: „Писма Кирила митрополита београдског Милошу (1826–1827)“, „Антим митрополит београдски у својим писмима (1827–1831)“, „Мелентије Павловић митрополит београдски (1831–1833)“, који су објављени у Гласнику православне цркве Краљевине Србије 1903–1904. године, као и „Герасим Домнин, митрополит шабачки, ваљевски и ужички (1816–1830)“ у истом часопису за 1905. годину.

Библиографију историчара Павла Швабића употпуњују и уџбеници: *Историја хришћанске цркве за ученике богословија по Смирнову*, књ. I, Београд 1894 и 1908; *Историја српске цркве за ученике и ученице средњих школа*, књ. II, Београд 1901. *Историја хришћанске цркве за ученике и ученице средњих школа*, Београд 1912, 1921, 1922, 1934. Што се тиче ауторског доприноса „по Смирнову“, у предговору књиге из опште историје Цркве је довољно савестан када каже: „Ја сам превео, местимице допунио и прерадио“.

Поред књижевно-научних, Павле Швабић се одликовао особинама српског родољуба, али оног истинског, који се својој отаџбини одужио и као војник. Ратовао је у српско-бугарском рату 1885. године, затим у Првом балканском 1912. и Другом балканском рату 1913. године. Носилац је неколико војничких и грађанских одликовања и био је један од чланова оснивача светосавског друштва и покретача идеје да се на Врачару подигне Храм Св. Сави, првом Архиепископу српском, великом просветитељу и светитељу.

Време аустроугарске окупације у Првом светском рату провео је у Београду, на Савинцу, где је црквену порту старе светосавске цркве преуредио у башту како би отхранио своју породицу и ближње. Поштоваоци српског историчара и професора Београдске богословије су записали: „И никада се из нашег сећања неће избрисати дирљива слика потлачених, како професор Швабић са мотиком на рамену сваког дана,

изјутра и увече, прође Светосавском улицом, водећи за собом једну козу, која му је тада много помогла и његовог малог сина Драшка отхранила.“

На сахрани која се одржала 3. марта 1926. године поздравно слово је произнео председник Београдског духовног суда Михаило Поповић. Нешто доцније некролог је саставио уредник *Гласника – службеног листа Српске Православне Патријаршије* Милош Парента који је био субјективан, али искрен, нагласивши са узвишеним пијететом: „Сада, пак, прими, драги чика Пајо, од мене једнога од многобројних твојих ученика, или боље рећи, прими преко мене од свих твојих ученика и братства ове цркве, опроштај и највећу захвалност за све оно добро, свето и узвишено, чему си нас учио и речима и књигом и делима својим. Нека ти је вечан спомен међу нама и лака српска земља, коју си тако волео. Слава ти, и Бог душу да ти прости!“

Филм „Сјене“ о Принциповом тамновању у Терезину

У Дому омладине Београда је 25. новембра 2014. премијерно приказан краткометражни играни филм „Сјене“, редитеља Милоша Љубомировића. Филм „Сјене“, који траје 24 минута, је Љубомировићев мастер рад на Факултету драмских уметности у Београду.

У филму „Сјене“ главне улоге играју Небојша Глоговац (Мартин Папенхајм), Никола Ракочевић (Гаврило Принцип) и Александар Радојичић (Франтишек Лебл). Сценарио за филм је писао Срђан Бановић.

Према Љубомировићевим речима, филмом „Сјене“ је имао намеру да пружи допринос обележавању стогодишњице почетка Првог светског рата. Љубомировић је подвукао да нема никакву дилему да треба да стане на страну Гаврила Принципа и Младе Босне јер је Сарајевски атентат 1914. био чин против окрутног режима Аустроугарске.

Филм „Сјене“ је врло снажан приказ тамновања Гаврила Принципа у аустроугарском затвору Терезин у Чешкој. У филму „Сјене“ су потресно и верно приказане Принципова изолација, изгладнелост, болест, туга и патња.

Принципов долазак у Терезин, у ланцима, био је само још један повод да затворски чувари добију прилику за забаву како би малтретирањем затвореника макар убијали доколицу. Филм „Сјене“ приказује да је међу војницима који су се иживљавали над Принципом био и аустроугарски војник чешке националности Франтишек Лебл.

Међутим, филм „Сјене“ такође показује људски и професионалан приступ психијатра Мартина Папенхајма, толеранцију и разумевање за Принципов револуционарни и младалачки пркос. Папенхајм је своје сусрете са Принципом вредно бележио. Окарактерисао је Принципа као интелигентног младића, верног слободарској идеји, истинољубивог и поштеног човека. Папенхајм је искреним односом према Принципу стекао поверење и прилику да од српског револуционара чује о његовој породици, детињству, љубави, родољубљу и југословенској идеји. Сазнао је да Гаврило Принцип скоро сваке ноћи сања и да га мучи што не може да чита.

Ужасни услови у затвору погоршавали су Принципово здравствено стање. То што је као малолетан осуђен на двадесет година робије, није значило да га Аустроугарска није осудила на смрт. Заправо, осудила га је на најнехуманију смрт до које је Принцип морао да дође без руке и с отвореним ранама на телу.

Принципово херојство и Папенхајмов став променили су однос Франтишека Лебла према српском заточенику. Филм „Сјене“ показује Леблову грижу савести и покушаје да пронађе пут којим би се искупио за лоша дела којима је Принципу нанео зло.

Гаврило Принцип је у мукама умро 28. априла 1918. и није дочекао да види ослобођење и уједињење српског народа чијим је делима за свог кратког живота био опчињен. Међу војницима који су га сахранили био је и Лебл који је скицирао и забеле-

жио Принципово гробно место како не би остало заборављено.

Франтишек Лебл се након слома Аустроугарске вратио на Принципов гроб на који је ставио словенску тробојку – у варијанти коју је тада једино имао – чешку заставу. Овом потресном и убедљивом сценом завршава се успешно осмишљен и предано снимљен филм „Сјене“.

Јасно се уочава да су Милоша Љубомировића кроз филм водиле емоције. Препуна велика са-

ла Дома омладине Београда поздравила је „Сјене“ овацијама. Стога немојте да пропустите овај одличан филм.

Пре премијере филма „Сјене“ одржана је трибина о идеологији Младе Босне. Говорили су доцент др Чedomир Антић са Филозофског факултета у Београду, књижевник Мухарем Баздуљ, сценариста Срђан Бановић, продуцент и редитељ Милош Љубомировић и ментор овог мастер рада професор Раденко Ранковић са Факултета драмских уметности.

др Александар Раковић

О документарном филму „Српски Јевреји у борби за слободу Србије 1912–1918“

На измаку је 2014. током које су српски народ и држава обележавали стогодишњицу почетка Првог светског рата и агресије Аустроугарске на Краљевину Србију. Било смо сведоци многих државних почаста, културних манифестација, научних скупова, јавних полемика, бројне литературе, филмских остварења који су сведочили о Сарајевском атентату, Младој Босни, страдању и победи српског народа у Првом светском рату.

Напорима да истина о томе буде што потпуније заокружена допринела је и Јеврејска заједница у Србији. Наиме, 24. новембра 2014. у синагоги Сукат Шалом у Београду премијерно је приказан документарни филм „Српски Јевреји у борби за слободу Србије 1912–1918“. Свечана сала београдске синагоге била је испуњена публиком знатно већом од оне која је допринела нашим јеврејским суграђанима борби за слободу српског народа у оба балканска рата (1912–1913) и Првом светском рату (1914–1918).

Присутне у београдској синагоги поздравио је господин Исак Асиел, рабин Јеврејске заједни-

це у Србији. Потом је приказан филм „Српски Јевреји у борби за слободу Србије 1912–1918“, на којем су заједнички радили Менто Ментовић, Зоран Пантелић и Јован Раковић, у продукцији Креативног студија Јорак.

Аутори филма су на почетку подвукли да је крајем 19. и почетком 20. века између Срба и Јевреја у Краљевини Србији владало пријатељство и висок ниво солидарности, што је тада у свету била реткост. Стога су се Јевреји одужили Краљевини Србији тиме што су као патриоте ступили у борбу за ослобођење Србије и српских земаља (1912–1918).

Филм „Српски Јевреји у борби за слободу Србије 1912–1918“ при-

вине Србије биле су толико прожете да су морале бити тако приказане на грандиозном споменику који се налази на сефардском гробљу у Београду.

На врху споменика подигнутом у част јеврејских бранилаца Краљевине Србије налазе се српски двоглави орао и грб са четири оцила а уз њих четири Давидове звезде. На дну споменика налази се српска војна шајкача, уз њу пушка и мач, а изнад натпис „Жртве пале за Отаџбину 1912–1919“. На зиду који се налази покрај споменика уклесана су имена Јевреја палих за слободу Краљевине Србије, натпис „Херојима палим за правду, слободу и уједињење у спомен и славу. Српски Јевреји“

и стихови из Његошевог *Горског вијенца*: „Поклоњење за пјесну створено, виле ће се грабит у вјекове да вам в'јенце достојне саплету; вас ће примјер учити пјевача како треба с бесмртношћу зборит!“

Врховни рабин Исак Алкалај благосиља војну заставу Краљевине Србије (1914)

казује заједнички ратни пут Срба и Јевреја, заједничко друговање, заједничке битке, заједничке победе, заједничку патњу, заједничко ослобођење и уједињење. На филму један за другим пролазе ликови Јевреја у српским униформама, њихова имена, њихове патриотске белешке, осврт на њихова ратна постигнућа и судбине.

Патриотски однос Јевреја према Србији није се огледао само на бојном пољу. Обе јеврејске општине, сефардска и ашкенаска, дале су допринос формирању војних болница. Јеврејске жене су помагале српским женама у хуманитарним и болничарским дужностима.

Судбине српског и јеврејског народа у борби за слободу Краље-

Филм „Српски Јевреји у борби за слободу Србије 1912–1918“ у виду јаког и нескривеног закључка даје песму Доситеја Обрадовића „Востани Србије“. Чини се како нема дилеме да су нам наши јеврејски суграђани овим пружили важну поруку. На нама Србија је да то чујемо.

Крајем 2014. односно почетком 2015. документарни филм „Српски Јевреји у борби за слободу Србије 1912–1918“ биће постављен на сајт београдске синагоге Сукат Шалом (www.begradskasinagoga.rs). Топло вам препоручујем да погледате овај снажан филм.

др Александар Раковић

Јунаци се не заборављају

Поводом изласка из штампе нове књиге Антонија Ђурића

Црвена куга – Боже како су нас убијали!

Књига трећа, Крагујевац – Подгорица – Пријеполје 2014

546 стр. ; 22 cm

ISBN 978-86-89361-25-4

Антоније Ђурић је један од ретких српских националних писаца, дугогодишњи затвореник Брозовог времена и његових казамата, који својим делима, својим животом и крвљу испишује потанко странице истините српске историје, погледом и свешћу човека који је први ред записао као младић у затвору ужичке Озне, у самоћи, мраку, страдању, али у сусрету са Богом и вером у Њега.

Антоније Ђурић је објавио више књига, а међу њима су значајније *Солунци ѿворе* (1978, касније је уследило још издања – преко 10, а одштампано је преко 111.000 примерака), *Жене Солунци ѿворе* (прво издање 1987, касније још издања), *Крај Мораве долина наде* (1983), *За част отаџбине* (1985), *По зајовестии Србије* (1994), *Равнојорци ѿворе* (1996).

Солунци ѿворе је заправо збирка мемоара која садржи дирљиве исповести великог броја ученика у ослободилачким ратовима које је Србија водила од 1912. године. Према овој књизи урађена је истоимена позоришна представа, изведена преко 400 пута у Народном позоришту у Београду у периоду од 1981. до 1991. године, која је постигла рекорд у броју извођења, а гостовањем по градовима крчила је пут до истине о

витешком српском роду – тридесет и три године касније Солунци поново „говоре“ широм региона у режији Цисане Мурусидзе, православне Грузијке, јер је ова култна представа ове године уврштена у државни програм обележавања стогодишњице Првог светског рата, а удружиле су се две Академије за глуму, она из Београда и она из Бањалуке, да је оживе. А управо ових дана изводи се премијерно и у Русији чиме се отвара нова страница српске историје која се зове – јунаци се не заборављају.

О животима оних о којима приповеда књига *Солунци ѿворе*, Антоније Ђурић је кроз неколико редака рекао готово све: „Историја им је доделила часну улогу: да својом беспримерном храброшћу, ратничком смрћу, патњом и самообнављањем, жудњом за слободом и својим оружјем одбране част Отаџбине... У самртном часу, разнесен бомбом и искидан бајонетом, бранећи родну груду и отимајући је од непријатеља, српски војник је знао да су Отаџбина – његови вајати, његови млекари и шуме његове, то је муњом опаљен грм, то су његове трубе и комишања, кикот девојачки преко плота, гнездо у крошњи дрвета пред кућом, то су његови крајпуташи, душа испуњена лепотом, његова нада и вера да правда побеђује и да ће свакој сили доћи крај...“

А, наследници тих и таквих Солунаца којима се дивио читав свет, који су срушили два царства и једну краљевину и који су у три крвава рата бацили на колена турске, аустријске, мађарске, бугарске и немачке пукове, неколико десетина година после пробоја Солунског фронта су се утркивали ко ће пре да их потисне у заборав, одстрани из школа, историје, затре им голготски пут. Све до појаве књиге Антонија Ђурића.

Жене Солунци ѿворе је, пак, потресно сведочанство о храбрим кћерима Србије које су браниле образ и част свог народа у Великом рату, о којима је светска

штампа писала са дивљењем, а чувени француски генерали, попут Франше Д'Епера, у њима видели велику узданицу за одбрану од непријатеља. Светска штампа доносила је њихове слике на насловним странама и са дивљењем извештавала о јуначким подвизима велике Милунке Савић, српске Јованке Орлеанке, Софије Јовановић, чувене бранитељке Београда, Василије Вукотић, ћерке сердара Јанка Вукотића, Наталије Бјелајац, Словенке која је напустила родни Марибор и пошла да брани српску земљу, Марице Савић, Милосаве Перуновић, Ленке Рабасовић и многих других хероина које су преживеле све страховите Албаније и храбро закорачиле на Солунски фронт, како би учествовале у ослобађању своје вољене отаџбине. „Ја сам их гледао и на ратишту, с пушком и бомбом у руци, и у болницама, у којима су на материнске и сестринске груди привијале рањене јунаке, и у повлачењу кроз непроходне албанске гудуре, где се на немоћне и сломљене болом пуцало у леђа из заседа, и у којима се масовно умирало од глади и зиме... Гледао их и дивио им се! Ни страха, ни колебања, ни суза, ни уздаха! Није било жртве коју оне не би могле да поднесу за своју Отаџбину. То су одважне кћери Србије, мајке и сестре јунака са Цера и Колубаре, мојих ратних другова, којима је Отаџбина била преча од живота и које су, бирајући између понижења и смрти – изабрале смрт“, записао је Анри Барби, француски књижевник, о овим див-женама.

У књизи *Крај Мораве долина наде* описан је покушај бекства из немачког логора 1944. године. Основна идеја романа је да зло зближава све људе без обзира на понор зараћених страна који их дели. Књига *За част отаџбине* је величанствено штиво које читаоцу дарује „живе примере“ изузетног патриотизма, пожртвованости, ослободилаца – јунака Београда у Првом светском рату.

„Човек који је сав свој живот ставио у службу имена Божијег и достојанства имена српског светосавског и православног“, како је рекао Митрополит црногорско-приморски Амфилохије за Антонија Ђурића, на Марковдан 2008. године, у Храму Св. Марка у Београду, одликован је од стране Светог Архијерејског Синода највишим одликовањем Српске Православне Цркве – Орденом Светог Саве.

Уочи овогодишњег 59. Међународног сајма књига у Београду објављено је ново дело овог новинара и плодног публицисте – дело чији је први том издат пре 14. година, а други (*Црвена кућа – Подсећник за комунисте и оне који крију њихове злочине*) 2009. године; део потресне трилогије „Комунистичке авети“ – под насловом *Црвена кућа – Боже како су нас убијали!*

Црвена кућа је пролог вишедесетогодишње српске несреће и трагедије под комунистима, чији је писац један од живих сведока.

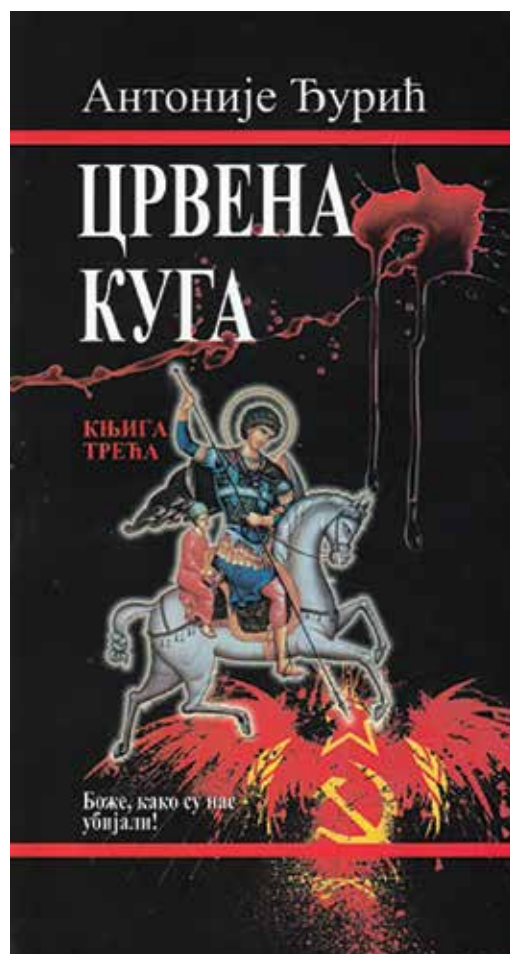
У трећем тому ове књиге представљени су витештво и чојство светлих ликова из српског народа, али и – са друге стране – нечовештва и зла богоборног комунистичког режима, оличени у каиновској братоубилачкој руци кадрој да због сулудих идеја убија, мучи, прогања, силује, затире, плачка...

Књига *Боже како су нас убијали* представља низ потресних историјских сведочанстава која отварају тешка питања и дају још теже одговоре кроз скоро стотину наслова – „Чије су крваве руке?“, „Колико лица има Србија?“, „Умире ли савест човечанства?“, „Чујеш ли Србине вапај отаџбине?“, који читаоце стављају пред велико и тешко искушење – прихватити страдање честитих људи и мученика описано на 543 странице. Ова књига, са изузетним предговором протојереја-ставрофора др Велибора Џомића, је словима исписано сведочанство да су многи међу нама зло које се догађало препознали не као

зло, већ као „напредак“, пут у „бољу будућност“, „племенити идеал“ – иако у потпуности окрвављен страдањима невиних људи.

Ови људи који су пострадали од комунистичког терора не смеју бити заборављени јер су нешто најчистије, најдостојанственије, најчасније што је српски народ изнедрио у 20. веку – чуло се на промоцији ове књиге.

И заиста, свака страница болом и вапајем писане историје једног народа који је дозволио да, заслепљен комунистичком идеологијом, два пута буде убијан, да изгуби свој пут, своју веру, своју част – посвећена је, како их писац назива, оним људима који су чинили „непоклек“ пред безбожничком силом која је умислила да је већа од Бога. Из Брозових казмата проговарају суровим језиком истине која нас коначно гледа у очи – мртви, али и преживели. Нетрагом нестали, ненађени, али незаборављени. Видосава Тркуљац, прота Саво Банковић, Митрополит Јоаникије, доктор теолошких наука, свештеник Лука Вукмановић, јеромонах Јелисеј Поповић, најближи сарадник Владике Николаја Велимировића, Владика Варнава Нистић, Филип Кешељевић... Зверски мучени, побијени, нестали... у оним данима невиђеног политичког терора фабрикованог од „сина над синовима југословенских народа“. Зла времена, људи псећег лика без душе одречени од рода свога „јадни гмизави људи... једу, пију, смеју се, улагују се земаљској сили, клече пред њом, величају је... Лепо се види: нема у њима човека, умро човек у њима, мртви – а живе“, и ти људи су и именом и презименом, антонијевском храброшћу, уче-

сници збивања на страницама *Црвене куће*, јер су својим злочинством оставили запис на души српског рода.

Осамдесетогодишњи аутор и делом сведок страдања које је одредило нашу данашњицу одувек је био опчињен јунаштвом српских бораца, па не чуди што је од 20 књига и драма, које је објавио, шест посветио браниоцима отаџбине, која се, говорећи о његовом литерарном изразу, може слободно писати са великим словом „О“. Чувен по својој реченици „Не дам ни сузу да ми откину од памћења и баце у заборав“, и данас завршавајући чак и успутни разговор са саговорником речима – „За добро српства и Србије!“, не скрива сузе сећајући се страдања и жртви које су браниоци поднели за српски народ и начина на који су потомци узвратили својим борцима. Боли га тешка људска неправда.

Снежана Крујниковић

КРУШЕВАЦ

Промоција филма „Света Петка и Срби“

У амфитеатру Цркве Лазарице, 23. октобра 2014. године одржана је промоција документарног филма „Света Петка и Срби“.

Промоцију је отворио протојереј-ставрофор о. Драги Вешковац, а потом су о филму говорили гђа Горана Младеновић и г. Владислав Костић из дописништва РТС-а из Крушевца, осврнувши се на уметничку и духовну лепоту филма.

Речено је да овакав филм представља освежење на медијском небу Србије, што сведоче и признања која је освојио у земљи и иностранству, као и да би могао да представља расадник веронауке, како за децу тако и за одрасле. Након тога приказан је и сам филм.

Извор: Епархија крушевачка

КУБА

Документарац о бомбардовању Југославије победио на фестивалу на Куби

Документарни филм – сећање на НАТО бомбардовање Југославије 1999. године, који су под називом „Зашто?“ снимили новинари руске телевизије RT, победио је у такмичарском програму Cubavision 2014 Међународног радио-телевизијског фестивала на Куби, који је завршен крајем октобра. Филм је однео победу у конкуренцији за најбољи документарни филм.

Ове године се 24. марта навршило 15 година од почетка НАТО бомбардовања Југославије. Уочи поменуте годишњице Српкиња Јелена Милинчић и Американка Аниса Науи, путујући по местима бивше Југославије, сретале су се са сведоцима трагичних дога-

ђаја и разговарале са онима који су изгубили најближе, покушавајући да разумеју зашто је овај рат био дозвољен, бележећи те разговоре камером.

„Нисам мислила да ће филм испати толико личан, једноставно тражила сам приче које остављају јак утисак. Србија није тако велика земља, па смо свуда наилазили на људе погођене бомбардовањем. Филм се зове „Зашто?“, јер људима још увек није јасно шта су НАТО земље желеле да остваре и шта су постигле по ту цену“, рекла је ауторка филма Јелена Милинчић, која се за време бомбардовања налазила у Београду.

„Зашто?“ – документарни филм о НАТО агресији на СР Југославију, у трајању од 52 минута, може се погледати на Јутјубу, на адреси http://youtu.be/w_f4uLTKalE.

СОКОЛАЦ

Цртани филмови за најмлађе

Црквена општина у Сокоцу и Установа за културу „Перо Косорић“ из Сокоца припремили су за најмлађе Сокочане серијал цртаних филмова са православном верском тематиком, који ће сваког четвртка бити приказивани у Духовном центру Романијске Лазарице у Сокоцу.

Протојереј Златко Богдановић сматра да деци треба понудити алтернативу за садржаје којим су обасути са телевизије и интернета. Он је додао да ће деца кроз ове филмове имати преглед историје Старог и Новог Завета, и живота ране Цркве, чиме се остварује и својеврсна поука у вери.

Директор Установе за културу Ирена Шућур нагласила је да је циљ овог пројекта едукација деце и развијање свести о вери код најмлађих.

У Духовном центру је у четвртак, 20. новембра 2014. г., у два термина приказан и први цртани филм из серијала – „Рајски врт“, за малишане из Установе за предшколско васпитање и обра-

зовање, те за децу из нижих разреда Основне школе „Соколац“, чиме је започело приказивање овог серијала поучних филмова за најмлађе.

Извор: Митрополија дабробосанска

КРАЉЕВО

Борба за достојанство

Уочи Аранђеловдана, 20. новембра 2014. г., у Народној библиотеци „Стефан Првовенчани“ у Краљеву, одржано је представљање књиге игумана студеничког Архимандрита Тихона Ракићевића – *Борба за достојанство – изложење живота и мученичкој подвигу ученице Милице Костић (1956–1974)*.

О књизи су, поред аутора, говорили професор Православног богословског факултета у Београду протојереј-ставрофор др Владимир Вукашиновић и домаћин и водитељ програма мр Ана Гвозденовић.

Поред заинтересованих грађана, програму су присуствовали представници града и градских институција, градоначелник Краљева господин Томислав Илић, представници Полицијске управе Краљева, Музеја, Регионалног завода и других. Присутни су били и краљевачки свештеници.

На овој промоцији приказан је и десетоминутни филм о књизи. Поменута књига о. Тихона посвећена је „онима који недужни трпе страдање и нису у могућности да се бране“.

Извор: Епархија жичка

СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ

Представљена Споменица

У Патријаршијском двору у Сремским Карловцима, 27. новембра одржана је свечана промоција

Нови број Православног мисионара посвећен хришћанским врлинама

Крајем новембра 2014. г. из штампе је изашао нови број часописа *Православни мисионар* (свеска 6 за 2014. г., бр. 340), посвећен хришћанским врлинама. Поред тематског дела у ком се налазе текстови фокусирани на питање хришћанских врлина, у новом броју могу се прочитати текстови о Патријарху Павлу, Св. Теофану Затворнику, Св. великомученици Анастасији, Св. Серафиму Саровском, о томе шта је о богатству учио Св. Климент Александријски, о односу вере и разума, о многодетним хришћанским породицама, о руском мисионару Свештенмученику о. Данилу Сисојеву, о блажене успомене мисионару проти Хаци-Љуби Петровићу итд. Часопис се може купити у храмовима Српске Православне Цркве, а о начину претплате можете се информисати преко адресе pretplata@spc.rs или на телефон +381 (0)11 3025 113.

ни у Израиљу не нађох“ Радисав Јеврић, јеромонах др Евстатије, сабрат Цетињског манастира, и Момчило Карић, члан Црквено-општинског одбора у Бару.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

ТИРАНА

Школа византијског појања

Школа византијског појања у Албанији представља дивну стварност. Она није само васкрсавање хиљадугодишње традиције, него је и квалитативни корак у припремању појаца са ширим знањем византијског појања, као и музике уопште. Недеља, 16. новембар 2014. године, била је историјски дан јер је дипломирала прва генерација професионалних појаца.

Свечаношћу је руководио директор ове школе Архиепископ тирански Г. Анастасије (Јанулатос), поглавар аутокефалне Албанске Православне Цркве. Свечаност доделе диплома одржана је у Саборном храму Васкрсења Христовог у Тирани на крају Божанске Литургије, у присуству архијереја, свештенства, студената, наставника и великог броја верника.

Његово Блаженство Архиепископ Анастасије је овим поводом казао: „У сарадњи са својим сатрудницима годинама смо настојали да увећамо број квалификованих појаца, не само у Тирани, него и широм Албаније. Овом приликом желим да заблагодарим и нашим хорovima по црквама из чије средине су одабрани најбољи кандидати за ову појачку академију. Из разлога што хор у цркви симболизује глас народа, ми преко његових чланова истинскије доживљавамо Божанску Литургију.“

Извор: Информативна служба СПЦ

и додела књиге *Споменница Владичанства Сремског*. Књига представља, пре свега, израз захвалности свим патријарсима, митрополитима, епископима, свештеницима и монасима и свом народу.

О књизи су говорили Епископ бачки Г. Иринеј, академик Динко Давидов и проф. др Драган Станић, а у програму је учествовао црквени хор „Свети Владика Николај Српски“ из Нове Пазове. На позив Епископа сремског Василија испред општине Земун свечаној промоцији присуствовао је г. Дамир Ковачевић, заменик председника општине.

Књига говори о томе како је православни Срем, као једно од најстаријих и најзначајнијих канонских подручја наше Цркве, у другој половини 20. века био је скоро потпуно у рушевинама. Богомоље и светиње које су током Другог светског рата разорене у наредним деценијама биле су запуштене и напуштене.

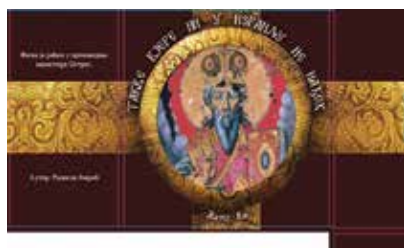
Извор: Епархија сремска

МОСКВА

Такве вере ни у Израиљу не нађох

Филм „Такве вере ни у Израиљу не нађох“, у производњи манастира Острог, аутора Радисава

Јеврића, приказан је на 19. међународном филмском фестивалу „Радонеж“ у Москви, који је одржан од 24. до 27. новембра. Овај филм сведочи о духовном и телесном исцељењу Татарке Софије у манастиру Острогу. Сниман је четири године. Филм је учествовао и на фестивалу „Златни витез“ у Русији. Филм је на руском језику, а преведен је на српски, грчки, француски, шпански и немачки.

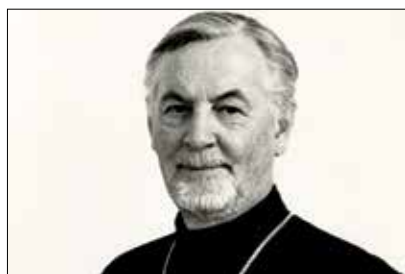

„Радонеж“ или фестивал Светог Сергија Радонешког, одржава се од 1995. године и сматра се најзначајнијим у области православног филмског и ТВ стваралаштва. Овај фестивал је посвећен религиозном, филозофском, метафизичком поимању света и међуљудских односа.

На овогодишњем фестивалу „Радонеж“ учешће је узела и делегација Митрополије црногорско-приморске коју су чинили протосинђел Павле из манастира Острога, аутор филма „Такве вере

САД

Документарни филм о оцу А. Шмеману

Пре неколико година, православни у Америци били су радосни јер су на телевизији Си-Би-Ес (CBS) могли да погледају документарну емисију о животу на Светој Гори.

А пре неколико деценија, отац Александар Шмеман, дугогодишњи декан Академије Светог Владимира и глас православља у 20. веку, учествовао је у емисијама мреже програма Си-Би-Ес под називом „За наше време“ („For Our Times“).

Убрзо након смрти о. А. Шмемана, у пролеће 1984. године на овој мрежи емитован је документарцац о његовом животу и утицају.

Водитељ Си-Би-Ес Даглас Едвардс почиње ову документарну емисију речима: „Отац Александар Шмеман је био пријатељ ове телевизије и често је учествовао у емисијама. Он је био одмерен и научан сведок православља, сарадник екуменског покрета, покретач дијалога... Понудио је нову перспективу – иако из древне традиције...“

Наратор у емисији је млади о. Томас Хопко, обучен у белу мантију – попут о. А. Шмемана. Емисија садржи различите снимке о. Александра, као и интервјуе са црквеним личностима као што су тадашњи Архиепископ амерички Јаков и други. Документарцац је прозор не само у живот о. А. Шмемана већ и у ранији период америчког православља.

Ову емисију могуће је погледати на Јутјубу, на адреси <https://www.youtube.com/watch?v=qycRfRzTo9Q>.

Савремени северноамерички православни богослов Серафим Данкерт, аутор текста о овом документарцу објављеном на веб-сајту Православне хришћанске мреже (Orthodox Christian Network), коментарише како би данас било тешко замислити мрежу велику попут Си-Би-Ес да посвети време таквим стварима.

Извор: Orthodox Christian Network / <http://myocn.net>

КОНСТАНТИНОПОЉ

Сусрет Патријарха и папе

Папа Фрања крајем новембра боравио је у тродневној посети Константинопољу, током које се срео са турским званичницима – у петак 28. новембра примио га је турски председник Т. Ердоган. Но, кулминација ове посете били су сусрети папе и Патријарха константинопољског Вартоломеја.

У суботу, 29. новембра 2014. године, Патријарх константинопољски Вартоломеј присуствовао је миси коју је у римокатоличкој Катедрали Светог Духа у Цариграду служио папа Фрања.

Патријарха Вартоломеја је папа дочекао на улазу у ову цркву и двојица поглавара су заједно ушли у Катедралу Светог Духа. Током мисе, папа Фрања и Патријарх васељенски разменили су целиве мира и благословили присутне вернике.

Други гости који су присуствовали миси били су представници других хришћанских заједница у

граду. Римокатоличка Катедрала Светог Духа саграђена је 1846. године и налази се поред области Бејоглу у Константинопољу.

У недељу 30. новембра 2014. године, када Цариградска Патријаршија прославља свој престони празник Св. Ап. Андреја Првозваног, у цариградској Саборној цркви Светог Георгија служена је Литургија којом је началствовао Патријарх васељенски Г. Вартоломеј, уз садејство више митрополита Свете Мајке Цркве.

Овој Литургији присуствовао је поглавар Римокатоличке цркве папа Фрања, у пратњи већег броја кардинала, надбискупа и бискупа.

Током Литургије, папа и Патријарх су одржали говоре, разменили целиве мира и благословили присутне вернике на крају богослужења.

Папа је у свом говору истакао да је „од највећег значаја очувати и неговати пребогато наслеђе Источне Цркве, и то не само оно благо које потиче из литургијске и духовне традиције, него и од Светих Отаца и Васељенских Сабора потврђена канонска правила, која управљају животом ове Цркве.“

Сусрети као што је овај и молитва једних за друге представљају важне моменте на путу ка пуном јединству... У том циљу мора се водити богословски дијалог. Обојица поглавара су подсетили на велико наслеђе из времена јединства Цркве у првом хришћанском миленијуму. Ово је „непоколебиви темељ“ за његово васпостављање, казао је Патријарх Вартоломеј.

У својој заједничкој изјави, папа Фрања и Патријарх Вартоломеј су се осврнули на актуелне

проблеме, посебно на прогоне хришћана на Блиском истоку.

„Не можемо се помирити са Блиским истоком без хришћана, који ту исповедају име Христово већ две хиљаде година. Многи од наше браће и сестара бивају прогоњени и присиљавани да напусте своје домове. Чини се да је и вредност људског живота занемарена, да људска личност више ништа не значи и да се може жртвовати ради других интереса. И, што је трагично, све ово наилази на равнодушност многих“ – каже се у изјави двојице првопастира. Између осталог, првојерарси су изразили и своју забринутост због ситуације у Украјини.

Хришћански великодостојници су подржали и богословски дијалог православних и римокатолика, који води Заједничка међународна комисија, коју су тачно пре тридесет пет година установили Патријарх васељенски Димитрије и папа Јован Павле II. „У овом циљу, као пастири Цркве, узносимо ватрену молитву и молимо наше верне да нам се придруже у молитви ‘да сви једно буду, да свет верује’ (Јн. 17, 21)“ – каже се у заједничком саопштењу Патријарха Вартоломеја и папе Фрање. Ова заједничка изјава у преводу на српски може се у целости прочитати на веб-сајту Информативне службе СПЦ, на адреси www.spc.rs.

Извор: Васељенска Патријаршија / Информативна служба СПЦ

ЉУБЉАНА

Устоличен нови надбискуп

У недељу, 23. новембра 2014. године, Његово Високопреосвештенство Митрополит загребачко-љубљански Господин др

Порфирије присуствовао је свечаности хиротоније и устоличења новог љубљанског надбискупа Станислава Зореа у Катедрали Светог Николе у Љубљани. Папа Фрања је монсињора Станислава Зореа, члана фрањевачког реда, октобра 2014. године именовао за љубљанског надбискупа и митрополита, који је тиме наследио свог претходника монсињора Антона Стреса.

Свечаност устоличења предводио је папски нунциј у Словенији монсињор др Јулијус Јанус, а присутни су били бројни представници различитих верских заједница које делују у Словенији, али и представници словеначког јавног, културног и политичког живота, предвођени председником Републике Словеније г. Борutom Пахором, премијером г. Миром Цераром и председником Скупштине г. Миланом Брглезом.

Извор: Митрополија загребачко-љубљанска

КИЛКИС

Прослава Светих мученика струмичких

Дан када Црква у Грчкој прославља Светих петнаест мученика тивериополских (струмичких), 28. новембар, посебно свечано је обележен у грчком граду Килкису, где се чувају делови моштију Светих мученика пострадалих у Струмици. Као канонски Епископ-мјестобљуститељ Струмице, на позив Високопреосвешћеног Митрополита Пољаниса и Килкиса Г. Емануила, Преосвешћени Епископ стобијски Г. Давид учествовао је у торжественој прослави празника. Вечерњим богослужењем 27. новембра 2014. је

началствовао Митрополит халкидонски Г. Хризостом. Сутрадан, на сам дан празника 28. новембра, у служењу Свете Литургије архијерејима су се придружили и Високопреосвешћена Господа Митрополити неапољски Варнава и едески Јоил.

После читања Светог Јеванђеља, беседио је Митрополит Јоил. На крају Свете Литургије присутном народу су се обратили Митрополит Емануил и Владика Давид, који су између осталог нагласили да се прогон Струмичких мученика понавља и наставља црквеним расколом и прогоном Његовог Блаженства Архиепископа охридског и Митрополита скопског Г. Јована и свештенства, монаштва и верног народа Православне Охридске Архиепископије.

Извор: poa-info.org

АТИНА

Заштита хришћана

Русија предлаже дискусију у вези са одбраном хришћанства. На састанку са руским новинарима после политичких консултација у Атини, заменик министра спољних послова Руске Федерације Алексеј Мешков је рекао да Русија сматра да је неопходно да се удруже напори с циљем заштите хришћанства и хришћанских светиња широм света, пре свега, на Блиском истоку и у Северној Африци.

Руски министар очекује да се одбрана хришћанских вредности нађе међу питањима о којима ће се расправљати на састанцима Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС).

Према речима Мешкова, Русија не супротставља хришћанство ни једној другој религији. „Конференције против ксенофобије и исламофобије већ су одржане у оквиру ОЕБС-а. Данас, када се хришћани прогоне, а цркве се руше у свету, верујем да постоје добри разлози да се подстакне ово питање“, напоменуо је Мешков.

Извор: pravoslavie.ru / cnc.cpb ■■

У БИЈЕЉИНИ

Литургија у спомен-храму

На дан празника Преподобног Григорија Декаполита, 3. децембра 2014, Епископ зворничко-тузлански Хризостом, након петогодишње обнове Спомен-храма Св. мученика кнеза Лазара и свих светих мученика српских, служио је прву Свету Архијерејску Литургију у спомен-храму у Касарни „Војвода Степа Степановић“ у Бијељини, уз саслужење јереја Немање Лакића, главног православног свештеника у Заједничком штабу ОС БиХ, јереја Михаила Гавриловића, војног свештеника у Добоју, и ђакон Богдана Стјепановића.

Овом приликом, у првој седмици Божићног поста, Преосвећени Владика је причестио православне вјернике који су запослени у Центру јавне безбједности Бијељина, ОС БиХ, Граничној полицији БиХ и у Територијалној ватрогасној јединици Бијељина.

У својој бесједи Владика је посавјетовао сва униформисана лица подсјетивши их на новозавјетни догађај – сусрет и разговор између Господа и римског капетана у Капернауму, рекавши: „Градиммо у себи вјеру у Бога, онакву какву је имао овај капетан римске војске – искрену и непоколебљиву. Градите и љубав једни према другима. Официри, чувајте своје подређене војнике и брините о

Позив Епископа рашко-призренског Г. Теодосија

Драга нам у Христу браћо и сестре! Као Епископ рашко-призренски и архипастир православног верног народа на древним просторима Раса, Косова и Метохије упућујемо овај јавни позив свим верним чадима наше Цркве да својим прилозима помогну изградњу Храма Светог Саве у његовом родном селу Дежеви код Новог Пазара.

Изградња овог храма важна је не само за нас који живимо на овим просторима, сведочећи веру православну којој су нас својим животом и делима учили Свети Сава и свети Немањићи, већ и за све Србе широм српских земаља и у дијаспори. Док у Београду наша Црква и верни народ подижу велелепни Храм Светог Саве на Врачару, у његовој родној Дежеви подижемо скромнији храм на месту где је највећи међу Србима светитељима угледао светлост овога света давне 1174, и први пут осетио топлину загрљаја својих благоверних и светих родитеља Стефана Немање и Ане, у монаштву – Симеона и Анастасије. Зато с правом можемо да кажемо да животни пут Светог Саве почиње у Дежеви која је тада била у срцу српских земаља, недалеко од престоног Раса и древне и најстарије српске Петро-павловске цркве, уз које ће касније бити подигнуте велелепне немањићке задужбине – Ђурђеви Ступови и Сопотани, као сведоци колико је овај крај био и остао важан за српски народ и то не само за његову духовност и културу, већ и за његову државност.

Надомак Дежеве, у Петровој цркви, крштен је и отац Светог Саве, Свети Симеон Немања. Ту су одржавани народни српски сабори и доношене најсудбоносније одлуке које су утрле пут српској историји наредних векова. У српском двору у Дежеви живели су први српски владари, почев од жупана Немање и Светог краља Милутина коме је брат Свети краљ Драгутин управо на сабору Дежеви предао престо 1282. године.

Стога је изградња Храма Светог Саве у Дежеви изградња заветне цркве, којом изражавамо благодарност за све оно што смо примили од Светог Саве и благородне лозе Немањића. Истовремено, ово је прилика за све Србе, где год они живели широм света, да уграде макар једну циглу у овај заветни храм, како би се дежевском долином поново зачула црквена звона у славу Бога коме су благочестиви Немањићи тако предано служили оставивши нам у завештање све оно што чини темељ нашег духовног и народног идентитета.

Остајемо у молитвеној нади да ће се на овај наш скромни позив одазвати сви они којима је стало да учврстимо наше постојање на овим историјским српским просторима и заједно покажемо да своју будућност можемо да градиммо једино на темељу оних вредности које нам је оставио Свети Сава, први Архиепископ српски.

Жиро рачун СПЦО за Рашку област:

Комерцијална банка

бр: 205-647772-63

за Цркву у Дежеви

С блајословом Божијим
Епископ рашко-призренски
ТЕОДОСИЈЕ

њима као овај капетан који се борио да нађе лијека за свог слугу.“

Пројо намјесник Васо Ј. Појовић,
војни свештеник

У ПОА

Имендан у тамници

Празник Светог Јована Златоуста, кога Света Црква прославља

26. новембра, имендан је Његовог Блаженства Архиепископа охридског и Митрополита скопског Јована.

Црква је очекивала да ће Архиепископ Јован за свој имендан бити пуштен на дводневно одсуство, како би служио Свету Литургију на празник Светог Јована Златоуста, његовог небеског покровитеља. Међутим, Архиепископу је и овога пута ускраћена могућност да искористи законско право на одсуство, које следује свим осталим затвореним лицима. Ипак, у манастиру Светог Јована Златоуста служено је свеноћно бденије и Литургија, а монашко сестринство уприличило је пригодну трпезу за верни народ и госте.

Извор: poa-info.org

У АРГЕНТИНИ

Сусрет православних епископа

Митрополит црногорско-приморски Амфилохије, Епископ-администратор Епархије буеносаиреске и јужно-централноамеричке, борави у канонској посјети тој Епархији, сусрео се 27. новембра 2014. са православним епископима у Аргентини: Епископом аргентинским и јужноамеричким Леонидом (Московска Патријаршија), Митрополитом буеносаиреским и Егзархом Јужне Америке Тараси-

јем (Васељенска Патријаршија) и Митрополитом буеносаиреским и аргентинским Силуаном (Антиохијска Патријаршија).

Са господом архијерејима Митрополит је размијенио мишљења о тренутном положају Православне Цркве у Латинској Америци и плановима за унапређење међуправославне сарадње. Са Епископом Леонидом је конкретно разговарао о могућностима блиске сарадње у вези са парохијом у Сантијагу, Чиле, о чему је дан раније било ријечи и са Епископом каракасним и јужноамеричким Јованом (Руска Загранична Црква).

Митрополит је у свим разговорима нагласио потребу међуправославне сарадње ради јединственог свједочења истине православља на јужноамеричком континенту. На сусретима је било ријечи и о недавном састанку Конференције православних епископа, одржаном прошлог мјесеца у Лими, Перу.

На пријемима код епископа у пратњи Господина Митрополита били су презвитер Душан Михајловић, парох у Сантијагу, Чиле, и презвитер Стефан Јовановић, парох у Венадо Туерту и Генерал Мадаријаги и администратор парохија у Буенос Аиресу у Аргентини.

Прошотођакон Ијор Балабан

Извор: Митрополија црногорско-приморска

У ГУЧИ

Ученици веронауке на Литургији

У Храму Светог Архангела Гаврила у Гучи, 30. новембра 2014, ученици Средње школе „Драгачево“ у Гучи, у великом броју и предвођени вероучитељем, дочекали су свога Епископа и присуствовали Архијерејској Литургији коју је служио Епископ жички Јустин. Велики број ученика је приступио светом причешћу.

Након Литургије уследила је заједничка фотографија са Епи-

скопом, а потом су се сви послужили у парохијском дому.

Средњу школу „Драгачево“ похађа 350 ученика, од тог броја веронауку похађају 232 ученика.

На Литургији су се причестили и ђаци ОШ „Академик Миленко Шушић“ који су организовано дошли са својом вероучитељицом Марином Луковић.

Извор: Епархија жичка

У КРАГУЈЕВЦУ

Школарци са својим Владиком

Епископ шумадијски Јован служио је Свету Архијерејску Литургију на дан Светог Григорија Чудотворца и Никона Радоњешког, 30. новембра 2014, у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, уз саслужење свештенства овога храма. Радост евхаристијског сабрања осетили су ученици Основне школе „Станислав Сремчевић“, који су своје учешће на Литургији крунисали светим причешћем. После молитвеног сабрања ученици су се окрепили послужењем, пецивима и соком у Парохијском дому Саборног храма.

Извор: Епархија шумадијска

У ЕПАРХИЈИ ТИМОЧКОЈ

Празник Ваведења

Празник Ваведења Пресвете Богородице и почетак светог Божићног поста обележен је литургијским сабрањима у свим храмовима Епархије тимочке, али су га у најтежим околностима дочекали становници Мајданпека и Доњег Милановца, који су још увек без струје, воде и грејања. И поред тога велики број верника учествовао је на Светој Литургији у Храму Светих апостола Петра и

Павла у Мајданпеку, 4. децембра 2014, где су се причестила деца и верници овог града, као и припадници војске, полиције, лекарских екипа, ватрогасаца и екипа Електродистрибуције, које су пристигле из разних делова Србије да помогну и који непрекидно раде на нормализовању ситуације.

По речима оца Владе Вуковића, старешине овог храма, сви житељи Мајданпека помажу се међусобно, јер су у овим тешким околностима упућени једни на друге. Црква је непрекидно отворена, а сва богослужења се одвијају по већ утврђеном распореду.

И у Доњем Милановцу ситуација је тешка. У храму Преноса моштију Светог оца Николаја Чудотворца уз упаљене свеће верници су присуствовали празничном бденију, а литургијско богослужење и свето причешће нису пропустили ни деца ни одрасли верници Доњег Милановца. Узнете су молитве Пресветој Богомајци у свим храмовима, да се настала ванредна ситуација у Епархији тимочкој поводом снежних непогода што пре превазиђе.

Извор: Епархија тимочка

У ВИНКОВЦИМА

Графити мржње

На истоку Хрватске наставља се покушај прогона и линча православаца и свега што је српско. Наиме, у ноћи између 4. и 5. децембра 2014. на фасади Парохијског дома Српске Православне Цркве у Винковцима исписани су графити мржње и претеће поруке: „za dom spremni“ и „ubij Srbina“, уз исписивање усташког фашистичког симбола „U“.

Свега пар дана раније, полицији још увек непознати починиоци провалили су врата и оскрнавили

олтар Цркве Светог великомученика Прокопија у Рајевом Селу, која такође припада овој парохији. Додатно забрињава чињеница да органи локалне управе и самоуправе града Винковаца и Жупаније вуковарско-сремске, као ни представници државних институција, нису изразили забринутост за ове догађаје, осим што су полицијски службеници обавили службени увиђај о овом новом изливу нетрпељивости.

У КНЕЖЕВИМ ВИНОГРАДИМА

Храмовна слава

У четвртак, 4. децембра 2014. године, у селу Кнежеви Виногради свечано, молитвено и ехаристијски прослављена је храмовна слава, Ваведење Пресвете Богородице.

Уочи славе вечерњим богослужењем је началствовао протонамесник Жељко Тешић, парох футошки, уз саслужење протојереја-ставрофора Стевана Кувежданина, пароха кнежевинскоградског. Светом Литургијом на дан празника началствовао је Епископ славонски Јован уз саслужење Епископа осјечкопољског Лукијана, као и протојереја-ставрофора Јована Клајића, Владе Клајића, Стевана Кувежданина, протонамесника Жељка Тешића и двојице ђакона.

Црквена општина у Кнежевим Виноградима у знак захвалности и благодарности за ову посету поклонила је Преосвећеном Владици Јовану панагију. По завршетку Свете Литургије, приступило се освећењу славског колача и жита, а надлежни парох протојереј-ставрофор Стеван Кувежданин захвалио је еписко-

пима који су молитвено предводили духовно славље.

У ПАНЧЕВУ

Сарадња ЦО и града

У процесу реституције црквене имовине Црквеној општини Панчево је 2012. враћен Светосавски дом али све до септембра ове године Црквена општина није ушла у посед и спратног дела објекта.

Крајем августа Црквеној општини се обратио г. Миодраг Радојковић, задужен за образовање, са предлогом да се простор који је Црква добила реституцијом, изда за школе које су имале проблема у обезбеђивању простора за рад. У питању су Балетска школа „Димитрије Парлић“ (тачније део школе), Регионални центар за таленте „Михајло Пупин“ и Удружена школа „Михајло Пупин“.

За непуна три месеца комплетан простор је реновиран на обојано задовољство. Епископ банатски Никанор је посетио овај објекат 18. новембра 2014. и изразио своје дубоко дивљење како је објекат препорођен. Пожелео је успех у раду деци, професорима и радницима који ће овде боравити. Освећење просторија све три школе је извршено 18. новембра, а овом свечаном чи ну су присуствовали и представници градске власти Панчева. Прота Стеван Урошев је после освећења честитао домаћинима, пожелео им успех у раду и исказао задовољство што је остварена сарадња Цркве, града Панчева и школских установа, а на добробит образовања.

Протојереј Радослав Милановић,
старешина Храма Усијења Пресвете
Богородице у Панчеву

У ОБРЕНОВЦУ

Молитвено сећање на претке

„Наша обавеза је да стално у својим молитвама помињемо наше претке, који су животе своје положили за веру и отаџбину“, порука је Епископа ваљевског

Милутина, који је у недељу, 7. децембра 2014, посетио град Обреновац и одслужио парастос Александру Симовићу, предатном индустријалцу из Обреновца.

Александар Симовић је остао упамћен не само као један од најуспешнијих индустријалаца у Србији у првој половини 20. века, успешан је био и као иноватор али и веома познат као хуман човек према својим радницима и њиховим породицама. Упркос томе, он је 1945. осуђен као народни непријатељ и после мучења, стрељан у Ваљеву. Данас, једна од најдужих улица у Обреновцу носи његово име а он још увек није рехабилитован.

Прошонамесник Слободан Илић

Извор: <http://crkvauobrenovcu.rs>

У БИЈЕЉИНИ

Божји циклус предавања

У недељу, 7. децембра 2014, Митрополит загребачко-љубљански др Порфирије одржао је предавање у Центру за културу града Бијељине.

Овим предавањем отпочео је Божји циклус предавања који, са благословом Епископа зворничко-тузланског Хризостома, организује Мисијски фонд ове Епархије. Високопресвећени се присутнима обратио излагањем на тему „Христос – Црква и подвиг спасења у Телу Христовом“.

Он је у свом излагању нагласио да су Христос и Црква неодвојиви. Човек у Телу Христовом, Цркви, се измирује са Богом, спасава се и постаје Бог по благодати, ако наравно и сам доприноси томе, кроз подвиг и послушности Божијим заповестима. Једино у Цркви хришћани превазилазе нездрави индивидуализам и самољубље и постају свети у Христу. На крају предавања, Митрополит је закључио да за православне хришћане учешће у Литургији није и не сме да буде само нека обична пракса и израз индивидуалистичке побожности него објављивање и обнављање заједнице са Христом Богом и нашим ближњима.

*Извор: Миштројолија
загребачко-љубљанска*

У ДРНИШУ

Обнова светиња

У недељу 26. по Духовима, 7. децембра 2014, Епископ далматински Фотије служио је, уз саслужење свештенства Епархије далматинске, Свету Архијерејску Литургију у Дрнишу.

Епископ Фотије се обратио присутним верницима изразивши велику радост због окупљања у Цркви Успења Пресвете Богородице која је у својој дугој историји више пута обнављана, па чак и изнова грађена, али је увек остала важан центар православља у Далмацији.

„Храму који чува чудотворну икону Богородице Дрнишке и данас је потребна обнова и помоћ, као што је потребна и свима онима која је невоља натерала да напусте своје домове, па је тако на ша мисија како обнова храмова, тако и обезбеђивање услова за повратак српског народа на подручје Далмације и што бољих услова

живота за оне који су се већ вратили“, рекао је Епископ Фотије.

Након Свете Литургије, Епископ Фотије је освештао Парохијски дом у коме је приређена трпеза љубави за све присутне.

Извор: Епархија далматинска

У МАЛОЈ РЕМЕТИ

Шездесет монашких лета

Педесетих година минулог столећа, у Македонији, у манастиру Св. Јоакима Осоговског млада монахиња од деветнаест лета после девет година искушеништва, с вером у Бога, закорачила је на пут монашког живота. Није хтела да буде саучесник у цепању „ризе Христове“, у одвајању Македонске православне цркве и као „монах из старине“ отишла је на Фрушку гору, у манастир Мала Ремета. И ту, на рушевинама, почела да гради. О времену том она каже: „Био је запаљен конак, спавале смо готово под ведрим небом, ишле у надницу код сељака да зарадимо за храну и да нешто пара уложимо у градњу конака. Брале смо липов цвет, сушиле га и продавале. Од шљивика манастирског била је боља зарада, пекле смо ракију и продавале, а тај новац улагале у оправку и сређивање ове светиње.“

И заиста, ова светиња је лепа данас докле год досеже поглед. И сваки дан као један цео, отпочет и завршен живот, игуманија мати Рафаила, проткана топлим погледом за временом прошлим од лета 60, сећањем пише странице живота садашњег.

Весна Пејровић

РУЧНО И ЕЛ. ЗВОЊЕЊЕ – ИСТОЧНО

У Руса, Грка и Светогораца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, а од 2007. нано-во, и то: **са програмирањем и са откуцавањем часова и четвртина**

СВЕЖЕ: м. Жича (5 зв.), Копорин (3), Милешева (звон 9 тона); храм у Јовцу (3), Уљми (4) Крагујевцу (5), С. Паланци (3), Салаковцу (2), м. Вратна (2)...

ЧАСОВНИЦИ

– **Обнова старих механичких, од историјског значаја, часовника;**

– **Израда нових, тачних, са самосталним пребацивањем на „зима-лето“ време.**

скуп „ЖЕЛ-МИР“ аутора

САЈТ: zelmir.atspace.com;

szeljko7@gmail.com

065/920 5 851 ; 064/20 80 145

**Продајни
центар
Епархије
шумадијске**

**Интернет продавница
црквених предмета за
цео свет**

www.eparhija.rs

**Опрема за храмове
Опрема за свештенство
Иконе, крстови, тамјан
Филигрански програм
Јеванђеља, књиге
Црквени артикли**

**За свештенство,
монаштво и
црквене општине**

-15%

www.eparhija.rs

НАРУЦБЕНИЦА

Шифра претплате
(попуњава служба претплате)

**Претплаћујем се
на следеће часописе**
(означите жељени часопис
и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:

ПТТ број и град:

Адреса:

Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)	
	Србија	Иностранство		
<i>Православље</i>	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом	
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом	
<i>Православни мисионар</i>	500 динара	20€	Обичном поштом	
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом	
<i>Теолошки погледи</i>	900 динара	20€	Обичном поштом	
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом	
<i>Гласник СПЦ</i>	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом	
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом	
<i>Светосавско звонце</i>	690 динара	25€	Обичном поштом	
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом	

Наруцбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија